วารสาร
วิชาการ

ACADEMIC JOURNAL

ปีที่ 29 ฉบับที่ 1
มกราคม - มิถุนายน 2569

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่ปรึกษา

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(นายพิเชฐ โพธิ์ภักดี)
รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(นายภูธร จันทะหงษ์ ปุญยจรัสธำรง)
รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(นายวิษณุ ทรัพย์สมบัติ)
รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(นางภัทรวรรณ ภัทรบวรวุฒิ)
ผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ที่ปรึกษาด้านมาตรฐานการศึกษา
ที่ปรึกษาด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้
ที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน
ที่ปรึกษาด้านการศึกษาพิเศษและผู้ด้อยโอกาส
ที่ปรึกษาด้านพัฒนาระบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วม
ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผน

กองบรรณาธิการ

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
(นายภูริวรรษ คำอ้ายกาวิน)
นายธัญญา เรืองแก้ว
นางสาววรณัน ขุนศรี
นายรังสรรค์ วิบูลอุปถัมภ์
นายพิทักษ์ โสตถยาคม
นายเอกสิทธิ์ ปิยะแสงทอง
นายสมเจตน์ พันธ์พรม
นางเสาวภา ศักดา
นางสุภาพร คงทิพย์
นางสาวศิรประภา ภูอุ้ม

ลิขสิทธิ์
สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการ ปีที่ 29 ฉบับที่ 1 กองบรรณาธิการขอนำเสนอบทความด้านการศึกษาที่หลากหลาย ได้แก่ **ขยับกายขยายปัญญา: แนวทางใหม่แห่งการเรียนรู้ตัวเลขและความจำขณะคิดด้วยพลังแห่งการเคลื่อนไหว** นำเสนอโปรแกรมกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางตัวเลขตามแนวคิดปัญญาสมานกาย เน้นกิจกรรมที่ใช้การเคลื่อนไหวร่างกายเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ตัวเลข ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ให้กับเด็กปฐมวัย **การจัดการเรียนรู้และการประเมินเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน** นำเสนอหลักการและแนวทางการพัฒนาและการวัดและประเมินสมรรถนะของผู้เรียนกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งเน้นการปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ **จากการนิเทศร่วมพัฒนาความฉลาดรู้สู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสฯ สพป.ลำพูน เขต 2** นำเสนอประสบการณ์จากการทำงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร่วมกับครูเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ แนวคิด PISA และการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อยกระดับความฉลาดรู้ของผู้เรียน **การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา : ทำความเข้าใจความหมายให้ชัดก่อนนำไปใช้ในห้องเรียน** นำเสนอความหมายของคำศัพท์ที่ใช้เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการศึกษาและการนำคำศัพท์ไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอน **การประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2569** นำเสนอหนังสือที่ได้รับรางวัลจากการประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2569 เป็นหนังสือดีมีคุณภาพประจำปี ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนอ่านหรือเป็นสื่อการอ่านในห้องสมุดโรงเรียน

สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารวิชาการฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาไม่มากก็น้อย ขอขอบคุณที่ท่านให้ความสนใจ ติดตามวารสารวิชาการอย่างต่อเนื่อง แล้วพบกันใหม่ฉบับหน้า

กองบรรณาธิการ

สารบัญ

3 | ขยับกายขยายปัญญา: แนวทางใหม่แห่งการเรียนรู้ตัวเลขและความจำขณะคิดด้วยพลังแห่งการเคลื่อนไหว

11 | การจัดการเรียนรู้และการประเมินเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

21 | จากการนิเทศร่วมพัฒนาความฉลาดรู้ สู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสฯ สพป.ลำพูน เขต 2

32 | การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา : ทำความเข้าใจความหมายให้ชัดก่อนนำไปใช้ในห้องเรียน

39 | การประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2569

ขยับกายขยายปัญญา: แนวทางใหม่แห่งการเรียนรู้ตัวเลขและความจำขณะคิดด้วยพลังแห่งการเคลื่อนไหว

อารีย์ หาญสมศักดิ์กุล
ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2
ช่วยราชการสำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน
ฉัตรชนก จันทร์แย้ม
นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณิตศาสตร์เป็นทักษะพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต การเรียนรู้ และการตัดสินใจในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม เด็กปฐมวัยบางส่วนยังประสบปัญหาในการเข้าใจจำนวน การนับ และการคำนวณ โดยเฉพาะเด็กที่มีความเสี่ยงต่อความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์ ซึ่งมักมีข้อจำกัดในการรับรู้จำนวน การเชื่อมโยงตัวเลขกับความหมาย และการจดจำข้อมูลที่ใช้ในการคิดคำนวณ ส่งผลให้การเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้นเป็นไปได้ยากหากไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างเหมาะสมตั้งแต่ช่วงปฐมวัย การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงและการลงมือปฏิบัติจริงจึงอาจเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้มากกว่าการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในบริบทดั้งเดิมที่มักถูกมองว่าเป็นเรื่องของการคิดคำนวณตัวเลขบนกระดาษหรือการนั่งทำกิจกรรมนิ่งๆ เพื่อใช้ความคิด

แนวคิดปัญญาสมานกาย อธิบายว่า เด็กสามารถเรียนรู้ได้ดีเมื่อสมองและร่างกายทำงานร่วมกัน การเคลื่อนไหว การสัมผัส และการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวช่วยให้เด็กเข้าใจแนวคิดทางคณิตศาสตร์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น (Glenberg, 2010; Glenberg, Witt, & Metcalfe, 2013) และงานวิจัยในอดีตสนับสนุนว่าการเคลื่อนไหวร่างกายมิได้ส่งผลดีเฉพาะด้านสุขภาพเท่านั้น หากแต่ยังเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยกระตุ้นการทำงานของสมองด้านการคิดคำนวณ ส่งเสริมการเชื่อมโยงการรับรู้ การคิด และการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ความสามารถทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญ (Butterworth, 2005; Dackermann et al., 2017; Kucian et al., 2010; อารีย์ หาญสมศักดิ์กุล, 2564)

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้เขียนได้พัฒนา “**โปรแกรมกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางตัวเลข (แนวคิดปัญญาสมานกาย)**” สำหรับเด็กปฐมวัยที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาการเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์ โดยออกแบบกิจกรรมที่ใช้การเคลื่อนไหวร่างกายเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเรื่องจำนวน การคิดคำนวณ และความจำขณะคิด (ความจำระยะสั้นที่ใช้ระหว่างการคิดและแก้ปัญหา) ควบคู่กัน เพื่อช่วยให้การคิดเป็นระบบต่อการประมวลผลข้อมูลตัวเลขอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้การจัดกลุ่มจากของจริงและการเคลื่อนไหวร่างกาย

มาเป็นตัวช่วยกระตุ้นความจำ โปรแกรมได้รับการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัยอายุ 5 – 6 ปี จำนวน 100 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 50 คน และกลุ่มควบคุม 50 คน กลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรมวันละ 20 นาที ซึ่งสอดคล้องกับช่วงเวลาความสนใจและสมาธิของเด็กปฐมวัยในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) โปรแกรมดำเนินการต่อเนื่องเป็นเวลา 20 วัน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมเสริมพัฒนาการทางคณิตศาสตร์ (Hart, Maharaj, & Graziano, 2019) โดยจัดกิจกรรม จำนวน 4 กิจกรรม หมุนเวียนรวม 20 ครั้ง เพื่อให้เด็กได้รับการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอและเพียงพอต่อการพัฒนาทักษะที่ต้องการ ขณะที่กลุ่มควบคุมได้รับการจัดกิจกรรมตามปกติ กิจกรรมทั้งหมดได้รับการออกแบบให้เหมาะสมกับช่วงความสนใจของเด็กวัยนี้ และผ่านการศึกษานำร่องเพื่อปรับปรุงให้สามารถนำไปใช้ได้จริงในโรงเรียน

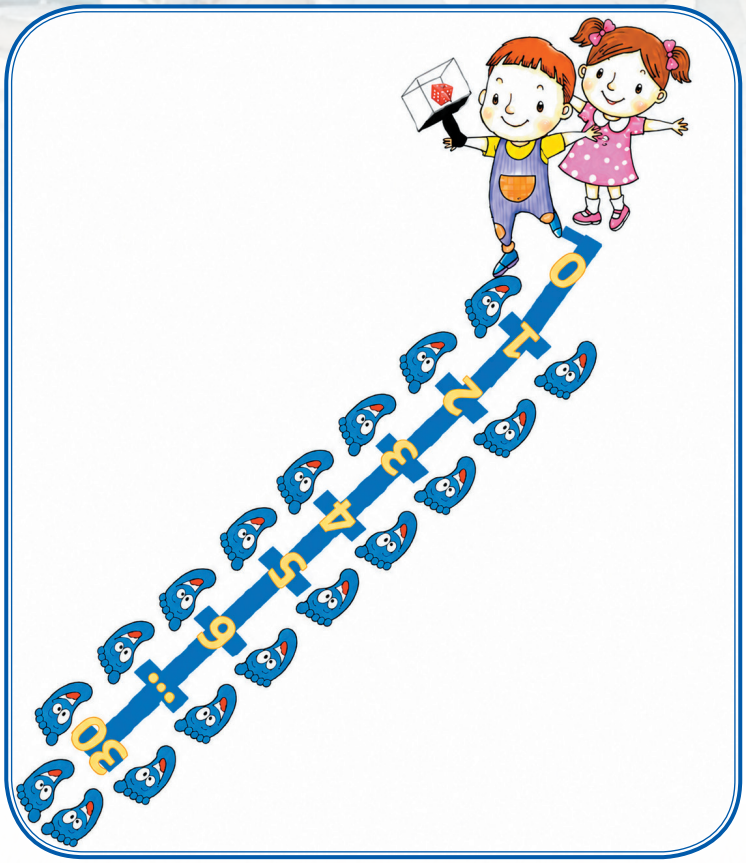
โปรแกรมกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางตัวเลข (แนวคิดปัญญาสมานกาย)

โปรแกรมกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางตัวเลข (แนวคิดปัญญาสมานกาย) ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับพัฒนาการและช่วงความสนใจของเด็กปฐมวัย โดยกำหนดระยะเวลาการทำกิจกรรมวันละ 20 นาที ต่อเนื่อง 20 วัน วันละ 1 กิจกรรมสลับกันไป เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเรื่องจำนวน การคิดคำนวณ และความจำขณะคิดผ่านการเคลื่อนไหวร่างกาย ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 4 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 เลขบรรทัดวัดทักษะคณิต

กิจกรรมนี้มุ่งเน้นความเข้าใจเกี่ยวกับจำนวนและความสัมพันธ์ของตัวเลข โดยรูปแบบกิจกรรมกำหนดให้เด็กเขย่าลูกเต๋าในกล่องใสเพื่อสุ่มจำนวนครั้งที่ต้องกระโดด โดยบนพื้นจะมีเส้นเทปแสดงจำนวนที่ระบุจาก 0 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นไปจนถึง 30 ซึ่งเด็กจะต้องกระโดดเท้าคู่ไปตามเส้นเทปตามแต้มที่ออก

จากการศึกษานำร่อง ผู้เขียนพบว่า ระยะห่างระหว่างตัวเลขที่เหมาะสมกับสรีระของเด็กวัย 5 - 6 ปี คือ 40 เซนติเมตร การที่เด็กต้องใช้กำลังทางกายเพื่อเคลื่อนที่ไปตามเส้นเทปเพื่อไปยังตัวเลขเป้าหมาย ช่วยให้เด็กมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนกับระยะทางได้อย่างเป็นรูปธรรมมากกว่าการมองเห็นผ่านกระดาษเพียงอย่างเดียว จึงนำข้อมูลดังกล่าวมาปรับปรุงกิจกรรมก่อนนำไปใช้จริง ทำให้เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้สะดวกและช่วยเชื่อมโยงการรับรู้ความสัมพันธ์ของจำนวนกับตัวเลขได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

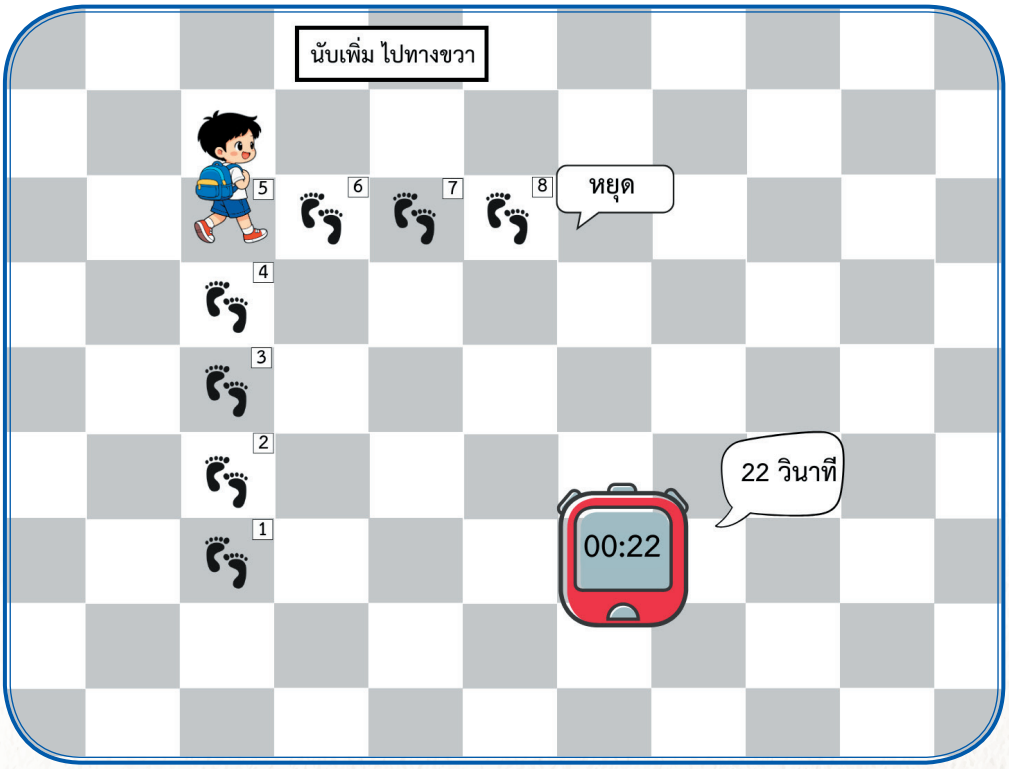
ภาพที่ 1 กิจกรรมที่ 1 เลขบรรทัดวัดทักษะคณิต

กิจกรรมที่ 2 เดินคิดคณิตศาสตร์

กิจกรรมนี้มุ่งส่งเสริมความเข้าใจเรื่องการบวกและการลบผ่านการเคลื่อนไหว โดยใช้พื้นที่ตารางสำหรับการเดิน รูปแบบกิจกรรม คือ ครูจะกำหนดจุดเริ่มต้นและจำนวนก้าวที่ต้องเคลื่อนที่ เด็กจะเดินไปทางขวาเมื่อต้องนับเพิ่ม และเดินไปทางซ้ายเมื่อต้องนับลด ซึ่งกิจกรรมจัดขึ้นบนแผนผังตารางสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 8 x 8 เมตร แต่ละช่องมีขนาด 40 เซนติเมตร ครูจะให้สัญญาณเสียง (เช่น แทมโบรีนหรือนกหวีด) เพื่อให้เด็กก้าวเดินในทิศทางที่กำหนดสัมพันธ์กับการนับ โดยมีการจับเวลาในการทำกิจกรรม

ตัวอย่าง เมื่อครูให้เด็กเริ่มต้นที่เลข 5 และนับเพิ่ม 3 เด็กจะเดินไปทางขวาทีละช่อง พร้อมนับต่อจาก 5 ว่า 6 7 และ 8 เมื่อหยุดเดินเด็กจะตอบว่าผลลัพธ์คือ 8 ในแต่ละรอบเด็กมีเวลา 22 วินาที ในการฟังคำสั่ง คิดคำนวณ และเคลื่อนที่ไปยังตำแหน่งคำตอบ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ใช้อ้างอิงจากแนวทางการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวร่วมกับการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์จากงานวิจัยของ Anelli et al. (2014)

กิจกรรมนี้ได้พัฒนาขึ้นบนแนวคิดการเชื่อมโยงทิศทางการเคลื่อนไหวกับความหมายทางคณิตศาสตร์ โดยการเคลื่อนที่ไปทางขวาสัมพันธ์กับการเพิ่มจำนวน และการเคลื่อนที่ไปทางซ้ายสัมพันธ์กับการลดจำนวน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Anelli et al. (2014) ที่พบว่าการเคลื่อนไหวของร่างกายร่วมกับการประมวลผลทางคณิตศาสตร์ช่วยส่งเสริมความเข้าใจเรื่องจำนวนและพัฒนาทักษะการคำนวณได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการฝึกการบวกโดยการเดินไปทางขวาและการลบโดยการเดินไปทางซ้าย ทำให้เห็นว่าทิศทางของการเคลื่อนไหวของร่างกายไม่เพียงแต่มีอิทธิพลเรื่องจำนวน แต่ยังฝึกทักษะการคิดคำนวณที่ซับซ้อนมากขึ้น ทำให้เด็กเข้าใจความหมายของการบวกและการลบผ่านการเคลื่อนไหวที่เป็นรูปธรรม

ภาพที่ 2 กิจกรรมที่ 2 เดินคิดคณิตศาสตร์

กิจกรรมที่ 3 คณิตคิดจำแนก

กิจกรรมนี้มุ่งส่งเสริมทักษะการสังเกต การเปรียบเทียบและการจำแนกประเภท ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการคิดทางคณิตศาสตร์ รูปแบบกิจกรรมเริ่มต้นด้วยการใช้เพลงประกอบการเรียนรู้เรื่องรูปเรขาคณิตสองมิติ ได้แก่ วงกลม สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม และห้าเหลี่ยม ซึ่งเพลงถูกใช้เพื่อช่วยให้เด็กจดจำชื่อรูปและสร้างความสนใจต่อกิจกรรมก่อนเข้าสู่การจำแนกประเภท จากนั้น

ครูจะแจกแผ่นโฟมยางรูปเรขาคณิต 4 รูปแบบข้างต้น ซึ่งมีสีที่ต่างกัน ครูจะกำหนดเงื่อนไขในการจัดกลุ่ม เช่น รูปที่มีลักษณะเหมือนกัน สีเดียวกัน หรือรูปที่มีลักษณะต่างกันแต่สีเหมือนกัน เช่น “ผู้ที่มีรูปที่ลักษณะสีเดียวกันให้ไปอยู่ด้วยกัน” หรือ “ผู้ที่มีรูปที่มีลักษณะเหมือนกันแต่ต่างสีให้ไปอยู่ด้วยกัน” เด็กต้องปฏิบัติตามคำสั่ง สังเกตลักษณะของรูป และเคลื่อนที่ไปยังตำแหน่งที่กำหนดตามเงื่อนไขที่ได้รับ กิจกรรมนี้ช่วยพัฒนาความสามารถในการสังเกต จัดหมวดหมู่ การเปรียบเทียบตามลักษณะที่ร่วมกัน

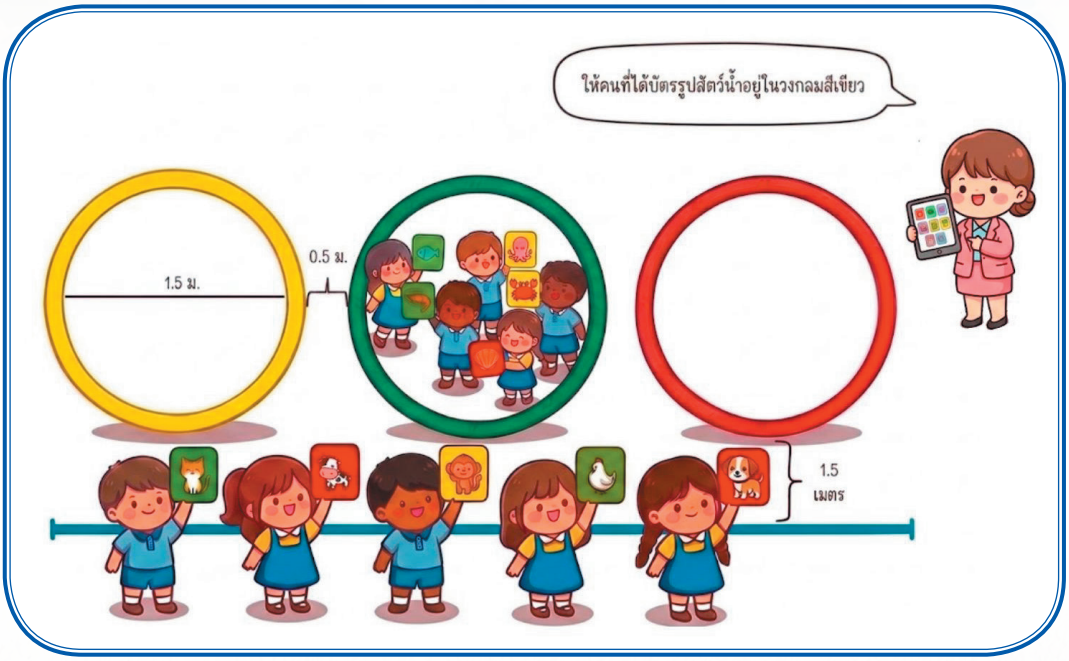

ภาพที่ 3 กิจกรรมที่ 3 คณิตคิดจำแนก

กิจกรรมที่ 4 แตกต่างหรือเหมือนกัน

กิจกรรมนี้มุ่งส่งเสริมการใช้เหตุผลและความจำขณะคิด โดยใช้บัตรรูปสัตว์น้ำและสัตว์บกอย่างละ 5 ชนิด ซึ่งใช้เป็นสื่อในการฝึกจัดกลุ่ม เปรียบเทียบ และจำแนกประเภท ซึ่งเป็นพื้นฐานของการคิดเชิงคณิตศาสตร์ โดยสัตว์แต่ละชนิดมี 3 สีที่ต่างกัน พื้นที่ทำกิจกรรมจะมีวงกลม 3 สี ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.5 เมตร วางห่างกัน ระยะจากจุดศูนย์กลางแต่ละวง 2 เมตร เด็กต้องพิจารณาเงื่อนไขหลายประการพร้อมกัน เช่น ประเภทของสัตว์ สีของภาพ และตำแหน่งเป้าหมายที่ต้องเคลื่อนที่ไป ตัวอย่าง ครูจะสุ่มหยิบบัตรคำสั่งที่ต้องใช้การคิดหลายชั้น เช่น

“ผู้ที่ถือบัตรสัตว์น้ำสีเขียวให้ไปยืนในวงกลมสีแดง” เด็กต้องวิเคราะห์ข้อมูลหลายส่วนพร้อมกันก่อนตัดสินใจเคลื่อนไหวทั้งประเภทสัตว์ (น้ำ/บก) สีของสัตว์และสีของวงกลมเป้าหมาย กิจกรรมนี้ช่วยพัฒนาความสามารถในการจดจำข้อมูล การคิดอย่างเป็นระบบ และการประมวลผลข้อมูลหลายด้านพร้อมกัน

ภาพที่ 4 กิจกรรมที่ 4 แตกต่างหรือเหมือนกัน

เมื่อกายขยับ สมองจึงเรียนรู้

กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางตัวเลข (แนวคิดปัญญาสมานกาย) ผลการศึกษา พบว่าเด็กที่เข้าร่วมโปรแกรมมีพัฒนาการด้านความสามารถทางคณิตศาสตร์และความจำขณะคิดดีขึ้นอย่างชัดเจน สามารถคิดเลขได้ถูกต้องมากขึ้น และใช้เวลาในการตอบน้อยลง สะท้อนให้เห็นถึงความคล่องแคล่วในการคิดที่เพิ่มขึ้น โดยมีค่าขนาดอิทธิพลของโปรแกรม เท่ากับ 2.68 ซึ่งสะท้อนว่าโปรแกรมมีผลต่อการพัฒนาเด็กในระดับสูงมาก สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ เวลาในการตอบคำถาม โดยพบว่าเด็กกลุ่มทดลองใช้เวลาในการตอบคำถามลดลงอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าเด็กสามารถคิดคำนวณและเชื่อมโยงข้อมูลทางคณิตศาสตร์ได้คล่องแคล่วมากขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีพัฒนาการด้านความจำขณะคิดดีขึ้นทั้งในด้านการจดจำด้านมิติสัมพันธ์ (การจดจำตำแหน่งและทิศทาง) และการจดจำลำดับตัวเลข ซึ่งเป็นทักษะสำคัญต่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับสูงขึ้น จะเห็นว่า การเรียนรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเคลื่อนไหวเป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่มีความเสี่ยงต่อความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์ กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้กระโดด เดิน จำแนก และเคลื่อนไหวอย่างมีเป้าหมาย ช่วยให้เด็กเข้าใจเรื่องจำนวน การนับและการคิดคำนวณได้ดีขึ้น ควบคู่กับการพัฒนาความจำขณะคิดซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ในอนาคต สถานศึกษาสามารถนำแนวคิดดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย โดยออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงการเคลื่อนไหวกับเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ให้เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก การจัดกิจกรรมควรดำเนินอย่างต่อเนื่อง ใช้ระยะเวลาที่สอดคล้องกับช่วงความสนใจของเด็ก และเน้นบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดความมั่นใจและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนคณิตศาสตร์ ได้แก่ การเชื่อมโยงร่างกายกับสัญลักษณ์คณิตศาสตร์ โดยครูควรจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กสร้าง “เส้นจำนวนในใจ” ผ่านการเคลื่อนไหวจริง

ครูควรให้ความสำคัญกับการคัดกรองและติดตามพัฒนาการของเด็กที่มีความเสี่ยงต่อความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์ตั้งแต่ระยะเริ่มต้น โดยใช้เครื่องมือมาตรฐาน เช่น แบบประเมินความเสี่ยงความบกพร่องในการเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์ และแบบคัดกรองเน้นกระบวนการทางปัญญา เพื่อระบุเด็กที่มีภาวะเสี่ยงต่อภาวะความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์ ตั้งแต่ช่วงอายุ 5 - 6 ปี ควรมีการประเมินทั้งคะแนนความถูกต้องในการตอบคำถาม และเวลาตอบสนองต่อการตอบคำถาม เพื่อวัดความคล่องแคล่วทางการคิดคำนวณ เนื่องจากเด็กกลุ่มเสี่ยงอาจใช้เวลานานกว่าปกติแม้จะตอบถูก ซึ่งทำให้สามารถวางแผนส่งเสริมและช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมและทันเวลา อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของเด็กได้อย่างเต็มตามศักยภาพในระยะยาว

การเปลี่ยนแปลงห้องเรียนคณิตศาสตร์จากโต๊ะและเก้าอี้ที่ใช้นั่งทำแบบฝึกหัดเพียงอย่างเดียว สู่ลานกิจกรรมแห่งการเรียนรู้ผ่านการเคลื่อนไหวและการลงมือปฏิบัติจริง ไม่ใช่เพียงการปรับปรุงวิธีสอน แต่คือการปรับ “โครงสร้างทางความคิด” โดยใช้ร่างกายเป็นเครื่องมือเรียนรู้คณิตศาสตร์ ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความหมายมากขึ้น และเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการพัฒนาพื้นฐานการคิดและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 3 - 5 ปี : แนวแนะสำหรับพ่อแม่ ผู้ปกครอง.* กรุงเทพฯ : แปลนฟอร์คิดส์จำกัด.

อารีย์ หาญสมศักดิ์กุล. (2564). *การเพิ่มความสามารถทางคณิตศาสตร์ขั้นต้น และความจำขณะคิดสำหรับเด็กปฐมวัยที่เสี่ยงต่อภาวะความบกพร่องทางคณิตศาสตร์ด้วยโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการทางตัวเลขร่วมกับปัญญาสมานกาย.* [ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].

Anelli, F., Lugli, L., Baroni, G., Borghi, A. M., & Nicoletti, R. (2014). Walking Boosts Your Performance in Making Additions and Subtractions. *Frontiers in Psychology, 5*, 14591459-. doi:10.3389/fpsyg.2014.01459

Butterworth, B. (2005a). The Development of Arithmetical Abilities. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 46*(1), 3–18.

Dackermann, T., Fischer, U., Nuerk, H.-C., Cress, U., & Moeller, K. (2017). Applying Embodied Cognition: From Useful Interventions to Effective Learning. *ZDM–Mathematics Education, 49*(4), 545–557.

Glenberg, A. M. (2010). Embodiment as a Unifying Perspective for Psychology. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science, 1*(4), 586–596.

Glenberg, A. M., Witt, J. K., & Metcalfe, J. (2013). From the Revolution to Embodiment: 25 Years of Cognitive Psychology. *Perspectives on Psychological Science, 8*(5), 573–585.

Hart, K. C., Maharaj, A. V., & Graziano, P. A. (2019). Does Dose of Early Intervention Matter for Preschoolers with Externalizing Behavior Problems? A Pilot Randomized Trial Comparing Intensive Summer Programming to School Consultation. *Journal of School Psychology*, *72*, 112133-. doi: https://doi.org/10.1016/j.jsp.2018.12.007

Kucian, K., Grond, U., Schönmann, C., Henzi, B., Rotzer, S., Gälli, M., & von Aster, M. (2010). Training in Children with Developmental Dyscalculia. *International Journal of Psychophysiology, 77*(3), 228.

การจัดการเรียนรู้และการประเมินเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ดร.จรูญศรี แจบไธสง
นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ
รักษาการในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยพัฒนาคุณภาพการศึกษา
สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยมีการปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี โดยขณะนี้อยู่ระหว่างการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3) พุทธศักราช 2568 และหลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนปลาย (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6) พุทธศักราช 2568 ซึ่งกำหนดเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนบนฐานสมรรถนะ มุ่งให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในการดำรงชีวิต การเรียนรู้ และการทำงานในโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564; กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) ซึ่งแม้ว่าหลักสูตร พุทธศักราช 2568 จะเป็นหลักสูตรใหม่ที่มุ่งเน้นสมรรถนะเป็นสำคัญ แต่แนวคิดดังกล่าวได้ถูกวางรากฐานไว้แล้วในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยเฉพาะการกำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 ประการ และการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติจริง

เป้าหมายการพัฒนาในศตวรรษที่ 21

เป้าหมายระดับสากล

ศตวรรษที่ 21 จัดการศึกษาเพื่อเตรียมผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิต ทำงาน และเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในโลกที่ข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคมเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องมีทั้งความรู้พื้นฐานที่มั่นคงและสมรรถนะที่ช่วยให้สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง การเรียนรู้จึงเป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถคิดเชิงวิพากษ์ คิดสร้างสรรค์ สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ร่วมมือกับผู้อื่น ใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ และกำกับการเรียนรู้

ของตนเองได้ (OECD, 2018; Voogt & Roblin, 2012) กรอบทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของ Partnership for 21st Century Learning (2019) ชี้ให้เห็นว่า การเรียนรู้ที่มีคุณภาพควรบูรณาการความรู้แกนกลางกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ตลอดจนทักษะชีวิตและอาชีพ ขณะที่เข็มทิศการเรียนรู้ (OECD, 2018) เน้นการเรียนรู้ที่พัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนเอง การสร้างคุณค่าใหม่ การรับผิดชอบต่อการกระทำ และการจัดการกับความตึงเครียดหรือความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์

เป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 วางรากฐานการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรู้ คุณธรรม มีทักษะในการดำรงชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เป้าหมายสำคัญของหลักสูตร ประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและภาษาต่างประเทศ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ ซึ่งเป้าหมายทั้ง 3 ส่วน ควรได้รับการพัฒนาอย่างเชื่อมโยงและเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน กล่าวคือ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดทำหน้าที่กำหนดขอบเขตความรู้และทักษะที่ผู้เรียนควรได้รับ ขณะที่สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนสะท้อนความสามารถในการนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้ ส่วนคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นมิติด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ช่วยกำกับการใช้ความรู้และสมรรถนะให้เป็นไปอย่างเหมาะสม แนวคิดการพัฒนาผู้เรียนผ่านสมรรถนะดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถบูรณาการความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเพื่อการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา และการดำรงชีวิตในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

ดังนั้น การออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ต้องใช้ตัวชี้วัดเป็นฐานในการออกแบบ โดยตัวชี้วัดทำหน้าที่ชี้ให้เห็นพฤติกรรมการเรียนรู้หรือผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง ขณะที่สมรรถนะทำหน้าที่เชื่อมโยงพฤติกรรมการเรียนรู้เหล่านั้นไปสู่การปฏิบัติในชีวิตจริง

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ผ่านการคิด ลงมือทำ สื่อสาร แลกเปลี่ยน สืบค้น ทดลอง สร้างชิ้นงาน และสะท้อนคิดจากประสบการณ์ของตนเอง สอดคล้องกับทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ที่มองว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนสร้างความหมายและองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ สถานการณ์การเรียนรู้ และสิ่งแวดล้อมทางสังคมรอบตัว ซึ่งวิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล (2563) อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะจากการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ คิดวิเคราะห์ ทำงานร่วมกัน และสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ สุคนธ์ สินธพานนท์ (2562) ที่เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรมุ่งพัฒนาความสามารถในการคิดขั้นสูง การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง และควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ตั้งคำถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสะท้อนคิด เพื่อเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิมอย่างมีความหมาย (Jonassen, 1999)

การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ (Competency-Based Learning)

การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ มุ่งพัฒนาความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในสถานการณ์จริง ความสำเร็จของการเรียนรู้พิจารณาจากหลักฐานที่แสดงว่าผู้เรียนสามารถปฏิบัติงาน แก้ปัญหา สื่อสาร และตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมตามบริบท (Gervais, 2016; McClelland, 1973) ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ คือ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นหลักการ ส่วนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นการนำหลักการและกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปออกแบบและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาสมรรถนะและแสดงความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในสถานการณ์จริงได้อย่างเป็นรูปธรรม

การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ควรมีองค์ประกอบสำคัญอย่างน้อย 4 ประการที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ระหว่างผลลัพธ์ กิจกรรม และการประเมิน (Biggs et al., 2022) ได้แก่ (1) การกำหนดสมรรถนะเป้าหมายอย่างชัดเจน (2) การออกแบบประสบการณ์เรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง (3) การกำหนดภาระงานหรือชิ้นงานที่สะท้อนการปฏิบัติ และ (4) การใช้เกณฑ์ประเมินที่บ่งบอกระดับคุณภาพของสมรรถนะ

ดังนั้น การออกแบบการเรียนรู้ ควรเริ่มด้วยคำถามว่า เมื่อจบหน่วยนี้ผู้เรียนควรทำอะไรได้ และจะเห็นหลักฐานอย่างไรว่าเขาทำได้จริง จากนั้นจึงย้อนกลับมาเลือกเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก แหล่งเรียนรู้และเครื่องมือประเมินที่สอดคล้องกับหลักฐานการเรียนรู้

การวัดและประเมินฐานสมรรถนะ

การประเมินฐานสมรรถนะ เป็นกระบวนการรวบรวมหลักฐานเพื่อพิจารณาว่าผู้เรียนสามารถใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในการปฏิบัติจริงได้เพียงใด ผ่านวิธีการ เครื่องมือ และหลักฐานการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับธรรมชาติของสมรรถนะ รวมถึงการใช้เกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน โปร่งใส และสะท้อนระดับคุณภาพของการปฏิบัติ เพื่อสะท้อนพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน (McTighe & Thomas, 2003; Pellegrino, 2014; มารุต พัฒผล, 2564; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) การประเมินฐานสมรรถนะควรเชื่อมโยงระหว่างการประเมินระหว่างเรียนไปสู่การตัดสินผลการเรียน โดยการประเมินระหว่างเรียนให้ความสำคัญกับการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) ซึ่ง Black และ Wiliam (2009) ชี้ว่าการประเมินระหว่างเรียนช่วยให้ครูและผู้เรียนรู้ว่าการเรียนรู้อยู่ตรงไหน จะไปสู่เป้าหมายอย่างไร และต้องปรับปรุงอะไร ขณะที่ Hattie และ Timperley (2007) ชี้ว่าการให้ข้อมูลย้อนกลับที่ดีควรตอบคำถามว่า เป้าหมายคืออะไร ผลงานปัจจุบันเป็นอย่างไร และขั้นต่อไปควรพัฒนาอย่างไร และการใช้การประเมินเป็นการเรียนรู้ (Assessment as Learning) ซึ่งช่วยผู้เรียนกำกับการเรียนรู้ของตนเอง ใช้เกณฑ์ประเมินเพื่อพิจารณาคุณภาพผลงานของตนเอง รับฟังข้อเสนอแนะจากเพื่อนและปรับปรุงงานก่อนส่งผลงานสุดท้าย ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะตั้งเป้าหมาย วางแผน สะท้อนคิด และรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ ซึ่งเป็นรากฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (OECD, 2018)

การวัดและประเมินฐานสมรรถนะ ควรมีองค์ประกอบสำคัญอย่างน้อย 4 ประการ ได้แก่ (1) สมรรถนะเป้าหมาย โดยระบุพฤติกรรมที่เชื่อมโยงกับตัวชี้วัดและสังเกตุได้ (2) ภาระงานตามสภาพจริงที่มีบริบท มีผู้รับสารหรือมีปัญหาที่ต้องตัดสินใจ (3) เกณฑ์ประเมินหรือรูบริกที่กำหนดระดับคุณภาพการปฏิบัติอย่างชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยรูบริกที่มีคุณภาพควรช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่า งานที่มีคุณภาพควรมีลักษณะอย่างไร ตนเองอยู่ในระดับใดของความสามารถ และควรปรับปรุงส่วนใดเพื่อพัฒนาไปสู่ระดับที่สูงขึ้น ผู้เรียนจึงควรได้รับรูบริกก่อนลงมือทำงาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผน ตรวจสอบ และปรับปรุงผลงานระหว่างการเรียนรู้ ส่วนครูใช้รูบริกเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างมีหลักฐาน และลดความคลาดเคลื่อนในการตัดสินผล (Heritage, 2021) และ (4) ข้อมูลย้อนกลับ ให้คำแนะนำที่นำไปปรับปรุงได้ทันเวลา

การออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward Design)

การออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ เป็นแนวคิดการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายปลายทางของการเรียนรู้ก่อนแล้วจึงออกแบบหลักฐานและกิจกรรมที่นำผู้เรียนไปสู่ปลายทาง โดย Wiggins และ McTighe (2005) อธิบายขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้น ของการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ

ขั้นที่ 1 กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ปลายทาง เป็นการระบุให้ชัดเจนว่าหลังสิ้นสุดการเรียนรู้ ผู้เรียนควรแสดงสมรรถนะหรือคุณลักษณะใดอย่างเป็นรูปธรรม โดยครูวิเคราะห์เชื่อมโยงตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อกำหนดผลลัพธ์ปลายทางที่สังเกตได้ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีทิศทางชัดเจนและเชื่อมโยงกับสมรรถนะที่ต้องการพัฒนา

ขั้นที่ 2 กำหนดหลักฐานการเรียนรู้ เป็นการพิจารณาว่าจะใช้หลักฐานใดตรวจสอบว่าผู้เรียนบรรลุผลลัพธ์ปลายทางที่กำหนดไว้ โดยหลักฐานการเรียนรู้ควรสะท้อนความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะ การกำหนดหลักฐานก่อนออกแบบกิจกรรมช่วยให้การประเมินสอดคล้องกับเป้าหมาย และสามารถใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง

ขั้นที่ 3 กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่นำผู้เรียนไปสู่ผลลัพธ์ปลายทางและหลักฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ กิจกรรมควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ คิดวิเคราะห์ สืบค้น อภิปราย ทำงานร่วมกัน ใช้เทคโนโลยี และสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง โดยครูควรจัดลำดับกิจกรรมจากพื้นฐานสู่การประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อให้กิจกรรมสอดคล้องกับเป้าหมาย หลักฐานการเรียนรู้ และสมรรถนะที่ต้องการพัฒนา

การจัดการเรียนรู้และการประเมินเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้และการประเมินเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน เป็นการดำเนินงานที่เชื่อมโยงตั้งแต่การศึกษาคำอธิบายรายวิชา การจัดทำโครงสร้างรายวิชา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ไปจนถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยกรอบแนวคิดการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ การประเมินฐานสมรรถนะ และการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับเป็นฐานในการออกแบบการเรียนรู้และการประเมิน ซึ่งแนวคิดนี้ไม่เพียงตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แต่ยังสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาหลักสูตรใหม่ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนบนฐานสมรรถนะ โดยให้ความสำคัญกับการบูรณาการความรู้ ทักษะ

เจตคติ และคุณลักษณะผ่านการปฏิบัติในสถานการณ์ที่เชื่อมโยงกับบริบทของผู้เรียน และการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

หลักการจัดการเรียนรู้และการประเมินเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้และการประเมินเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ตั้งอยู่บนหลักการสำคัญ คือ 1) ใช้ตัวชี้วัดเป็นฐานในการออกแบบ โดยครูวิเคราะห์เชื่อมโยงตัวชี้วัดกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ให้ชัดเจน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) 2) ใช้การจัดการเรียนรู้และการประเมินฐานสมรรถนะเป็นกรอบในการออกแบบการจัดการเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง ผ่านสถานการณ์จริงหรือปัญหาที่มีความหมายต่อผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ (Jonassen, 1999; Gervais, 2016; วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2563) และ 3) ใช้การประเมินเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งการประเมินเพื่อพัฒนา การประเมินเป็นการเรียนรู้ และการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยครูควรรวบรวมหลักฐานการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการสะท้อนคิดของผู้เรียน พร้อมทั้งใช้รูบริกและข้อมูลย้อนกลับเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเห็นจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และแนวทางปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง (Black & Wiliam, 2009; Hattie & Timperley, 2007; Heritage, 2021)

องค์ประกอบและโครงสร้างของการจัดการเรียนรู้และการประเมิน

การจัดการเรียนรู้และการประเมินเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน มีองค์ประกอบ 5 ส่วน ที่เชื่อมโยงและเกื้อหนุนกันในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะไปใช้ในการดำรงชีวิตและการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) (Gervais, 2016; Pellegrino, 2014; Biggs et al., 2022; Heritage, 2021) ดังนี้

1) เป้าหมายการเรียนรู้เชิงสมรรถนะ ที่ประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป้าหมายควรเขียนให้ชัดเจน สังเกตได้ และสะท้อนการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551; Gervais, 2016)

2) กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ คิด วิเคราะห์ สื่อสาร ทำงานร่วมกัน ใช้เทคโนโลยี และสะท้อนคิด กิจกรรมควรมีความหมายต่อผู้เรียนและเชื่อมโยงกับบริบทจริง (Jonassen, 1999)

3) ภาระงานตามสภาพจริง ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงสมรรถนะผ่านการปฏิบัติจริง เช่น การสำรวจปัญหาในชุมชน การจัดทำข้อเสนอ การออกแบบสื่อ หรือการนำเสนอแนวทางแก้ปัญหา (Gervais, 2016; Pellegrino, 2014)

4) การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ ที่มุ่งตรวจสอบว่าผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะไปใช้ได้จริงเพียงใด โดยใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย เช่น การสังเกตพฤติกรรม การประเมินชิ้นงาน การประเมินโครงงาน การนำเสนอ แฟ้มสะสมงาน การประเมินตนเอง และการประเมินโดยเพื่อน (Pellegrino, 2014; Heritage, 2021)

5) ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการพัฒนา ที่ช่วยให้ผู้เรียนเห็นจุดเด่น จุดที่ควรปรับปรุง และแนวทางพัฒนางานของตนเอง ข้อมูลย้อนกลับควรให้ระหว่างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับปรุงผลงานและพัฒนาสมรรถนะได้อย่างต่อเนื่อง (Hattie & Timperley, 2007; Heritage, 2021)

กระบวนการดำเนินงาน

การจัดการเรียนรู้และการประเมินเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ควรดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ดังภาพ

ภาพ 6 ขั้นตอนการออกแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

บทบาทของครูและผู้เรียน

บทบาทของครู ในการจัดการเรียนรู้และการประเมินเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คือ การเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ ผู้อำนวยความสะดวก ผู้ให้คำแนะนำ และผู้ใช้ข้อมูลการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน ครูต้องวิเคราะห์หลักสูตร กำหนดผลลัพธ์เชิงสมรรถนะ ออกแบบภาระงานตามสภาพจริง จัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก และออกแบบการประเมินที่สอดคล้องกับสมรรถนะที่ต้องการพัฒนา นอกจากนี้ ครูควรสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าถาม กล้าแสดงออก และเรียนรู้จากความผิดพลาดอย่างสร้างสรรค์ ในระหว่าง

การเรียนรู้ ครูควรใช้คำถามกระตุ้นการคิด ส่งเสริมการอภิปราย รับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน ให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างมีคุณภาพ และใช้หลักฐานการเรียนรู้เพื่อปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียน

บทบาทของผู้เรียน คือ การเป็นผู้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น ผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติ สืบค้นข้อมูล วิเคราะห์สถานการณ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำงานร่วมกับผู้อื่น ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการเรียนรู้บางส่วน การใช้รูบริกตรวจสอบงานของตนเอง การประเมินตนเองและเพื่อน รวมทั้งการนำข้อมูลย้อนกลับไปใช้ปรับปรุงผลงาน

การวัดและประเมินผลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ

การวัดและประเมินผลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนควรดำเนินการควบคู่กับการจัดการเรียนรู้ และครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมกับลักษณะของผลลัพธ์การเรียนรู้ ใช้การประเมินระหว่างเรียนเพื่อพัฒนาในการเก็บหลักฐานความก้าวหน้าของผู้เรียน ให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างเฉพาะเจาะจง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนปรับปรุงผลงาน ใช้การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนแสดงสมรรถนะได้ตามผลลัพธ์ที่กำหนดหรือไม่ โดยใช้ภาระงานตามสภาพจริงและรูบริกเป็นเครื่องมือสำคัญในการสะท้อนระดับคุณภาพของการปฏิบัติ (Black & Wiliam, 2009; Hattie & Timperley, 2007; Pellegrino, 2014; Heritage, 2021) รูบริกที่ใช้ควรระบุเกณฑ์และระดับคุณภาพอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจว่างานที่มีคุณภาพควรมีลักษณะอย่างไร ตนเองอยู่ในระดับใด และควรพัฒนาส่วนใดต่อไป (Heritage, 2021) สอดคล้องกับข้อเสนอของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ที่เห็นว่าการประเมินสมรรถนะควรใช้ข้อมูลจากหลายแหล่ง หลายวิธี และหลายช่วงเวลา เพื่อสะท้อนพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างครอบคลุม

การนำไปใช้

การนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้และการประเมินเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนไปใช้ในระดับชั้นเรียน เริ่มจากการเลือกประเด็นหรือสถานการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความหมายของการเรียนรู้และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง เชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดผลลัพธ์เชิงสมรรถนะที่ชัดเจน กำหนดภาระงานหรือสถานการณ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยกิจกรรมการเรียนรู้ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยีควบคู่กัน และการประเมินผู้เรียนพร้อมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูเก็บหลักฐานการเรียนรู้จากกระบวนการและผลงานของผู้เรียน ใช้รูบริกเป็นเครื่องมือประเมินคุณภาพของการปฏิบัติและให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนปรับปรุงผลงานและพัฒนาสมรรถนะของตนเอง (Gervais, 2016; Wiggins & McTighe, 2005; Heritage, 2021)

บทสรุป

การพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน นอกจากจะเป็นภารกิจทางการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แล้ว ยังมีความสำคัญ คือ เป็นรากฐานในการขับเคลื่อนอนาคตของประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 เมื่อทุกภาคส่วนในระบบนิเวศการศึกษาร่วมมือกันพลิกโฉมการจัดการศึกษาให้เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการประเมินฐานสมรรถนะที่มุ่งเน้นการปฏิบัติจริง เรากำลังร่วมกันสร้างเยาวชนที่มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อเผชิญความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความสำเร็จที่แท้จริงไม่ได้วัดเพียงผลการทดสอบ แต่คือความพร้อมของเด็กไทยในการเป็นกำลังหลักขับเคลื่อนประเทศตามปณิธานของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ผ่านการบูรณาการความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอย่างสมดุลด้วยการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับที่มีเป้าหมายชัดเจน มาร่วมกันสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพและเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อให้ “สมรรถนะ” กลายเป็นพลังสำคัญที่ส่งเสริมให้ประเทศไทยเติบโตอย่างยั่งยืนมั่นคง และสง่างามในเวทีโลกสืบไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *กรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการพัฒนาผู้เรียนฐานสมรรถนะ.* กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2563). *การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก.* กรุงเทพฯ : ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.

มารุต พัฒผล. (2564). *การประเมินฐานสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ : ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.

มารุต พัฒผล. (2563). *การออกแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน.* กรุงเทพฯ : ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *แนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ : บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ : บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก: ถอดบทเรียนการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน.* กรุงเทพฯ : บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ.* กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *แนวทางการพัฒนาและประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการศึกษาฐานสมรรถนะ.* กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

สุคนธ์ สินธพานนท์. (2562). *การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Biggs, J., Tang, C., & Kennedy, G. (2022). *Teaching for Quality Learning at University (5th ed.)*. McGraw-Hill Education.

Black, P., & Wiliam, D. (2009). Developing the Theory of Formative Assessment. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability, 21*(1), 5–31.

Gervais, J. (2016). The Operational Definition of Competency-Based Education. *The Journal of Competency-Based Education, 1*(2), 98–106.

Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The Power of Feedback. *Review of Educational Research, 77*(1), 81–112.

Heritage, M. (2021). *Formative Assessment in Practice: A Process of Inquiry and Action* (2nd ed.). Harvard Education Press.

Jonassen, D. (1999). *Designing Constructivist Learning Environments. In C. M. Reigeluth (Ed.), Instructional-Design Theories and Models: A New Paradigm of instructional theory.* Lawrence Erlbaum Associates.

McClelland, D. C. (1973). Testing for Competence Rather than Intelligence. *American Psychologist, 28*(1), 1–14.

McTighe, J., & Thomas, R. S. (2003). Backward Design for Forward Action. *Educational Leadership, 60*(5), 52–55.

OECD. (2018). *The Future of Education and Skills: OECD Learning Compass 2030.* OECD Publishing.

Partnership for 21st Century Learning. (2019). *Framework for 21st Century Learning definitions.* Battelle for Kids.

Pellegrino, J. W. (2014). Assessment as A Positive Influence on 21st Century Teaching and Learning: A Systems Approach to Progress. *Psicología Educativa, 20*(2), 65–77.

Voogt, J., & Roblin, N. P. (2012). A Comparative Analysis of International Frameworks for 21st Century Competences: Implications for National Curriculum Policies. *Journal of Curriculum Studies, 44*(3), 299–321.

Wiggins, G., & McTighe, J. (2005). *Understanding by Design (Expanded 2nd ed.)*. ASCD.

จากการนิเทศ ร่วมพัฒนาความฉลาดรู้ สู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสฯ สพป.ลำพูน เขต 2

ดร.ดวงใจ ถวิลไพร
ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2

"สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะช่วยให้โรงเรียนขยายโอกาสฯ พัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้เทียบเคียงมาตรฐานสากลได้อย่างไร"

จากคำถาม "สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะช่วยให้โรงเรียนขยายโอกาสฯ พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เทียบเคียงมาตรฐานสากลได้อย่างไร" คือจุดเริ่มต้นของบทความนี้ คำถามดังกล่าวเกิดขึ้นหลังจากผู้เขียนได้เห็นผลการสำรวจครูในสังกัดเมื่อต้นปีการศึกษา 2567 ซึ่งพบว่ามีครูเพียงร้อยละ 23.5 ที่เข้าใจแนวคิด PISA อย่างถูกต้อง และร้อยละ 18.7 ที่มั่นใจว่าออกข้อสอบวัดความฉลาดรู้ตามแนว PISA ได้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2, 2568ก) ตัวเลขนี้มิได้สะท้อนว่าครูขาดความสามารถ แต่สะท้อนว่าครูยังขาดโอกาสและการสนับสนุนที่เหมาะสม

สพป.ลำพูน เขต 2 มีโรงเรียนในสังกัด 78 โรง เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 18 โรง ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล และมีนักเรียนจากครอบครัวที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคม เมื่อผลการประเมิน PISA 2022 ระบุว่านักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศ OECD อย่างมีนัยสำคัญ (OECD, 2023) ความท้าทายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีบริบทเช่นนี้จึงสูงขึ้นตามไปด้วย

บทความนี้เป็นบันทึกการดำเนินงานหนึ่งปีของคณะทำงาน ครู ผู้บริหารโรงเรียน และนักเรียนในสังกัด ที่ร่วมกันหาคำตอบให้แก่คำถามข้างต้น ผู้เขียนหวังว่าบทเรียนจากการทำงานจริงนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นที่เผชิญบริบทคล้ายคลึงกัน

จุดเริ่มต้น: ก่อนจะเปลี่ยนวิธีสอน ต้องเปลี่ยนความคิดก่อน

ผู้เขียนเห็นว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสไม่อาจสำเร็จได้ด้วยการสั่งการเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยความเข้าใจร่วมกันและการทำงานเป็นทีม คณะทำงานจึงวางหลักคิดสามข้อไว้เป็นแนวทางตลอดทั้งปี

ข้อแรก “เปลี่ยนความคิดก่อนเปลี่ยนวิธีสอน” การขอให้ครูเปลี่ยนวิธีสอนทั้งที่ยังไม่เข้าใจเหตุผล ย่อมเกิดผลได้ยาก คณะทำงานจึงเริ่มจากการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิด PISA และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้ครูเห็นเป้าหมายร่วมกันก่อน

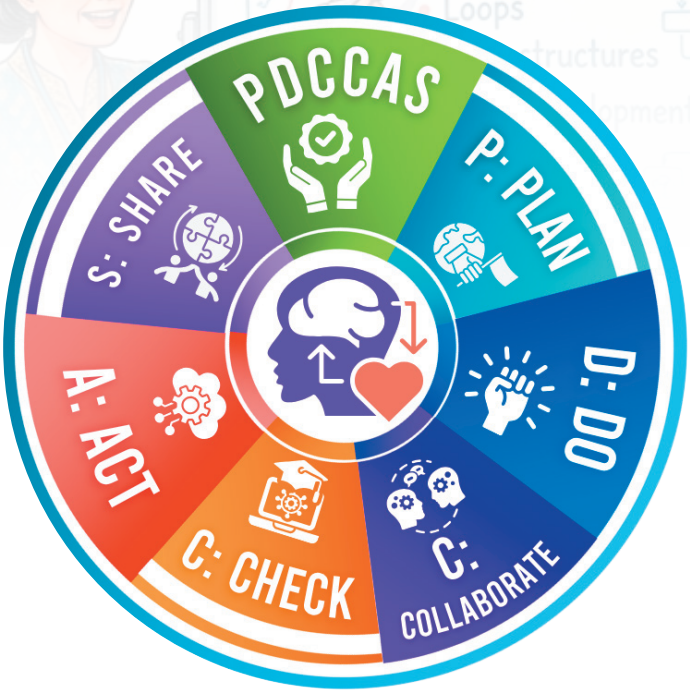
ข้อที่สอง “ทำร่วมกัน เรียนรู้จากกันและกัน” คณะทำงานต้องการให้ชุมชนแห่งการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงในโรงเรียน ผู้บริหาร ครู และศึกษานิเทศก์จึงร่วมกันออกแบบการสอน สังเกตชั้นเรียนและสะท้อนผล โดยไม่ปล่อยให้ครูคนใดทำงานตามลำพัง

ข้อที่สาม “นิเทศแบบเพื่อน ไม่ใช่การตรวจสอบ” คณะทำงานปรับบทบาทของศึกษานิเทศก์และผู้บริหารจากผู้ตรวจสอบมาเป็นพี่เลี้ยงและกัลยาณมิตรที่คอยให้คำแนะนำและกำลังใจ เพื่อให้ครูกล้าทดลองและกล้าเปลี่ยนแปลง

หลักคิดทั้งสามข้อตั้งอยู่บนความเชื่อเดียวกัน คือ “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง – ครูเก่ง นักเรียนเก่ง” เพราะเมื่อครูได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและมีกำลังใจที่ดี ครูย่อมพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามไปด้วย

หกก้าวที่เดินไปด้วยกัน: วงจร PDCCAS

เมื่อหลักคิดชัดเจนแล้ว ขั้นต่อไปคือการแปลงหลักคิดให้เป็นวิธีการที่ปฏิบัติได้จริง คณะทำงานเริ่มจากวงจรคุณภาพ PDCA ของ Deming (2018) ซึ่งมีสี่ขั้น คือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Act) อย่างไรก็ตาม เมื่อนำมาใช้กับบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสฯ ที่ครูจำนวนหนึ่งต้องทำงานตามลำพัง สอนหลายวิชาและอยู่ห่างไกล ผู้เขียนพบว่าวงจรสี่ขั้นยังไม่เพียงพอ เนื่องจาก PDCA มุ่งพัฒนา “งาน” เป็นหลัก ขณะที่โจทย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาคือการพัฒนา “คน” ที่ต้องอาศัยกำลังใจและการทำงานร่วมกัน คณะทำงานจึงนำแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ของ DuFour และคณะ (2016) มาเสริม และยกระดับเป็นขั้นตอนที่ชัดเจนสองขั้น คือ การร่วมมือ (Collaborate) และการแบ่งปัน (Share) จนได้วงจรหกขั้นที่เรียกว่า PDCCAS (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 วงจร PDCCAS เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้

องค์ประกอบที่เพิ่มเข้ามาทั้งสองมีบทบาทต่างกัน การร่วมมือ (Collaborate) วางไว้คั่นระหว่างการปฏิบัติกับการตรวจสอบ เพื่อไม่ให้ครูต้องเผชิญปัญหาตามลำพังหลังลงมือสอน ขั้นนี้เป็นที่ตั้งของกลไกความร่วมมือหลายระดับ ทั้งการประชุมคณะทำงาน ระบบพี่เลี้ยงระหว่างโรงเรียน และช่องทางแลกเปลี่ยนแผนการสอนและประสบการณ์ ส่วนการแบ่งปัน (Share) วางไว้เป็นขั้นปิดท้าย เพื่อให้ความรู้ถูกส่งต่อออกไปและไม่หยุดอยู่ที่คนกลุ่มเดียว ทั้งยังทำให้คณะทำงานได้สะท้อนคิดและนำผลกลับไปปรับการวางแผนในรอบถัดไป วงจรนี้จึงหมุนต่อเนื่องแทนที่จะสิ้นสุดเป็นเส้นตรง

แนวคิดทั้งสามชุดนี้ทำงานประสานกันอย่างมีจุดมุ่งหมาย PDCA ทำหน้าที่เป็นจังหวะการทำงานที่เป็นระบบ PLC เป็นวัฒนธรรมที่เปลี่ยนครูซึ่งเคยทำงานลำพังให้กลายเป็นทีมที่รับผิดชอบผลการเรียนของนักเรียนร่วมกัน และการนิเทศแบบมีส่วนร่วมเป็นจุดที่แนวคิดทั้งสองลงสู่ห้องเรียนจริง ปลายทางของการประสานนี้คือการพัฒนาความฉลาดรู้ของนักเรียน เพราะเมื่อครูวางแผนและทดลองจัดการเรียนรู้ร่วมกัน แล้วนำเข้าสู่การนิเทศที่เน้นการเรียนรู้ของนักเรียนมากกว่าการตัดสินครู ลักษณะของกิจกรรมและข้อสอบในชั้นเรียนก็จะค่อยๆ เปลี่ยนจากการท่องจำไปสู่การอ่าน ตีความ และให้เหตุผลตามแนวทาง PISA

คณะทำงานดำเนินวงจรนี้เป็นหกขั้นตามลำดับ ดังนี้ ขั้นวางแผน (P) เริ่มจากการรับฟังความต้องการของครูผ่านการสนทนากลุ่มและแบบสอบถาม แล้วร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่วัดผลได้ ขั้นปฏิบัติ (D) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ พัฒนาผ่าน PLC และนิเทศแบบกัลยาณมิตร พร้อมพัฒนาเครื่องมือช่วยครู ขั้นร่วมมือ (C) สร้างกลไกความร่วมมือทั้งระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและระดับโรงเรียน ขั้นตรวจสอบ (C) ติดตามผลแบบเรียลไทม์ผ่านแดชบอร์ด ควบคู่กับการนิเทศในชั้นเรียน ขั้นปรับปรุงพัฒนา (A) ลงนิเทศในพื้นที่และให้นักเรียนทดสอบออนไลน์ และขั้นแบ่งปัน (S) เผยแพร่ผลและสร้างเครือข่าย ดังสรุปในตารางที่ 1

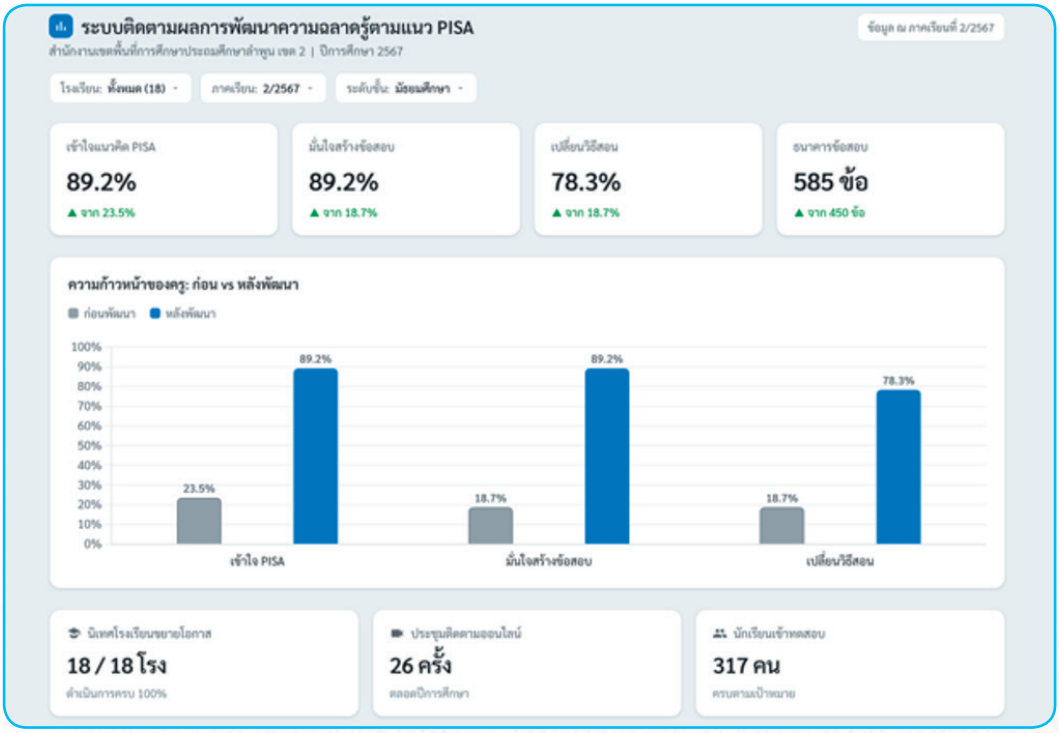
ตารางที่ 1 สรุปวิธีการทำงาน 6 ขั้นตอนของวงจร PDCCAS

ขั้นตอน	การดำเนินการ	ตัวอย่างการปฏิบัติจริง
P: วางแผน	สำรวจความต้องการ; กำหนดเป้าหมายชัดเจน	เป้าหมาย: ครู 806 คน เข้าใจ PISA; สร้างข้อสอบได้คนละ 5 ข้อ
D: ปฏิบัติ	อบรม พัฒนา นิเทศ; สร้างเครื่องมือช่วยครู	อบรม 909 คน; ธนาคารข้อสอบ 585 ข้อ; แพลตฟอร์มทดสอบออนไลน์
C: ร่วมมือ	ตั้งทีม ประชุมติดตาม; สร้างเครือข่าย	ประชุมทุก 2 สัปดาห์; Peer Support ระหว่างโรงเรียน; แพลตฟอร์มแลกเปลี่ยน
C: ตรวจสอบ	ติดตามผล ประเมิน; ระบบเรียลไทม์	แดชบอร์ดติดตามความก้าวหน้า; นิเทศในชั้นเรียน
A: ปรับปรุงพัฒนา	ลงชั้นเรียนจริง; นิเทศโรงเรียน	นิเทศ 18 โรงเรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง; นักเรียนทดสอบ 2 ครั้ง/ภาคเรียน
S: แบ่งปัน	เผยแพร่ ขยายผล; สร้างเครือข่าย	ประชุมวิชาการ; แลกเปลี่ยนกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น

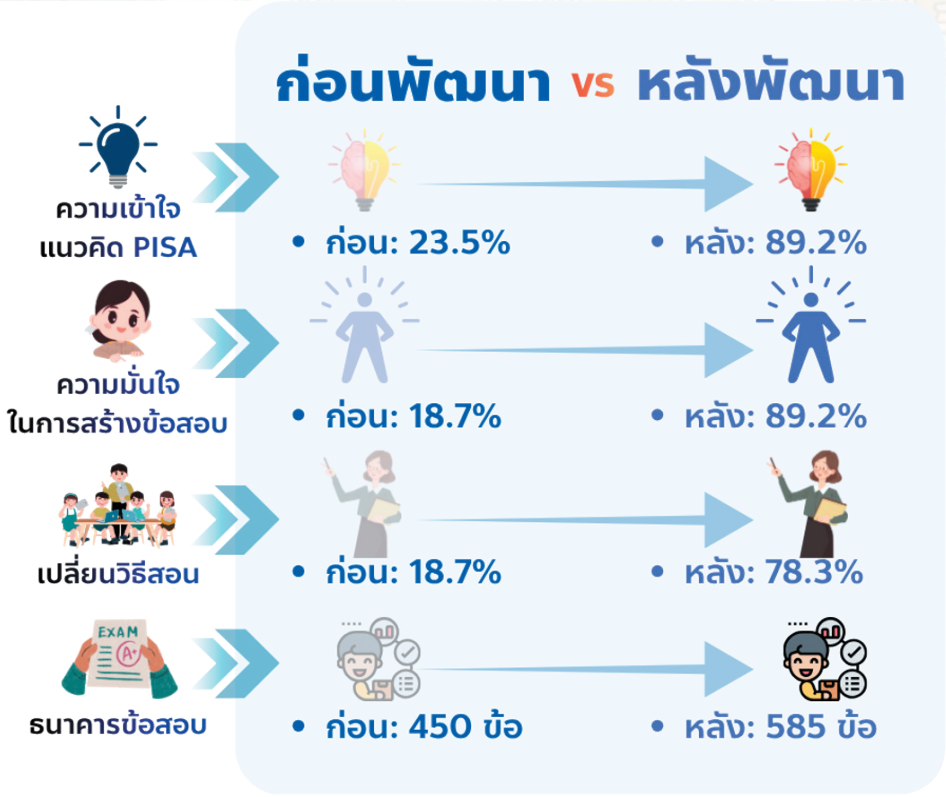
แพลตฟอร์มและระบบออนไลน์ที่ใช้สนับสนุนการพัฒนา

นอกเหนือจากกระบวนการและบุคลากร เครื่องมือดิจิทัลเป็นอีกปัจจัยที่ช่วยให้การทำงานในพื้นที่ห่างไกลดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง คณะทำงานเลือกใช้เครื่องมือที่ครูคุ้นเคยและไม่มีค่าใช้จ่ายเพิ่ม การประชุมและการนิเทศติดตามจัดผ่านระบบประชุมออนไลน์ (Zoom, Google Meet และ Line) ทำให้ทีมงานพบกันได้ทุกสองสัปดาห์โดยไม่ต้องเดินทาง นอกจากนี้ยังเปิดบัญชี Line Official Account ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นช่องทางกลางสำหรับให้คำปรึกษาและแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาความฉลาดรู้ตามแนว PISA แก่ครู และจัดกลุ่ม Line OpenChat ให้ครูต่างโรงเรียนแลกเปลี่ยนแผนการสอน ข้อสอบ และประสบการณ์ระหว่างกัน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของขั้นการร่วมมือ (Collaborate)

ด้านการประเมินและติดตามผล นักเรียนกลุ่มเป้าหมายเข้าทดสอบผ่านเว็บไซต์แบบทดสอบความฉลาดรู้ตามแนว PISA ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พัฒนาและเผยแพร่ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานำไปใช้ ทำให้นักเรียนได้ฝึกทำข้อสอบในรูปแบบเดียวกับการประเมินจริง โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไม่ต้องพัฒนาระบบเอง ขณะที่ฝ่ายนิเทศใช้แดชบอร์ดติดตามผลแบบเรียลไทม์ รวบรวมและแสดงความก้าวหน้าของครูและนักเรียนไว้ในภาพเดียว ทั้งสัดส่วนความเข้าใจแนวคิด PISA ความมั่นใจในการสร้างข้อสอบ และความครบถ้วนของการนิเทศ (ภาพที่ 2) ช่วยให้คณะทำงานเห็นจุดที่ควรเข้าไปช่วยเหลือได้อย่างรวดเร็ว ตอบโจทย์ขั้นการตรวจสอบ (Check)

ภาพที่ 2 Dashboard ระบบติดตามผลการพัฒนาความฉลาดรู้ตามแนว PISA สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2

ภาพที่ 3 ผลการดำเนินงานตามวงจร PDCCAS เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ ปีการศึกษา 2567

ผลลัพธ์ที่เกิด

หลังดำเนินงานตลอดปีการศึกษา 2567 ผลที่เกิดขึ้นเป็นที่น่าพอใจและปรากฏชัดในหลายด้าน ทั้งความเข้าใจของครู ความมั่นใจในการสอน การเปลี่ยนวิธีสอน และผลผลิตที่เป็นรูปธรรม (ภาพที่ 3) ความเข้าใจแนวคิด PISA ของครูเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 23.5 เป็นร้อยละ 89.2 ความมั่นใจในการสร้างข้อสอบเพิ่มจากร้อยละ 18.7 เป็นร้อยละ 89.2 และสัดส่วนครูที่ปรับการสอนจากการบรรยายมาเป็นการเน้นการคิดวิเคราะห์เพิ่มจากร้อยละ 18.7 เป็นร้อยละ 78.3

ในเชิงผลผลิตด้านข้อสอบ คณะทำงานกำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็นครู 806 คน โดยตั้งเป้าหมายให้ครูแต่ละคนสร้างข้อสอบวัดความฉลาดรู้ได้อย่างน้อยคนละ 5 ข้อ คิดเป็นผลผลิตที่คาดหวังประมาณ 4,030 ข้อ ส่วนการอบรมในภาพรวมมีผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 909 คน ซึ่งมากกว่ากลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากเปิดให้ครูนอกกลุ่มและผู้บริหารที่สนใจเข้าร่วมด้วย ในทางปฏิบัติ คณะทำงานให้ความสำคัญกับคุณภาพมากกว่าปริมาณ โดยรอบแรกให้ครูส่งข้อสอบคนละหนึ่งข้อ แล้วนำเข้าสู่การตรวจสอบและคัดกรองคุณภาพ คัดเลือกไว้เฉพาะข้อที่ผ่านเกณฑ์ ผลคือมีข้อสอบคุณภาพเพิ่มขึ้น 135 ข้อ ทำให้ธนาคารข้อสอบขยายจาก 450 ข้อ เป็น 585 ข้อ ภายในปีเดียว ซึ่งเป็นฐานสำคัญสำหรับการต่อยอดให้ครบทุกระดับชั้นต่อไป

นอกจากนี้ การประชุมติดตามออนไลน์ดำเนินการครบ 26 ครั้งตลอดปีการศึกษา โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเข้าร่วมร้อยละ 96.3 ศึกษานิเทศก์ร้อยละ 100 และครูแกนนำร้อยละ 80.7 การนิเทศในโรงเรียนขยายโอกาสทั้ง 18 โรง ดำเนินการได้ครบร้อยละ 100 ส่วนนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย 317 คน เข้าร่วมการทดสอบออนไลน์ตามแนว PISA ครบตามเป้าหมาย และมีความพร้อมตามแนวทางการประเมินระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2, 2568ข)

เสียงสะท้อนจากผู้มีส่วนร่วม

ตัวเลขบอกเล่าความสำเร็จได้เพียงส่วนหนึ่ง สิ่งที่มีคุณค่าไม่แพ้กันคือเสียงสะท้อนจากผู้มีส่วนร่วม ซึ่งทำให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจริงในความรู้สึกของคน

“ตอนแรกกลัว คิดว่าตัวเองไม่มีความรู้พอที่จะสร้างข้อสอบแบบ PISA แต่พอได้ทำร่วมกับเพื่อนครู มีพี่เลี้ยงคอยช่วย ก็รู้สึกว่าทำได้ ทำไปเรื่อยๆ ก็เก่งขึ้น และที่สำคัญคือเห็นเด็กคิดเป็นมากขึ้น” — ครูผู้สอน

“เมื่อก่อนเวลามีการนิเทศ ครูจะกังวลมาก กลัวโดนตรวจ กลัวโดนจับผิด แต่พอเปลี่ยนมาเป็นการเข้าไปช่วยกันออกแบบการสอน ช่วยกันสังเกต แล้วมานั่งคุยกันหลังเรียน บรรยากาศในโรงเรียนเปลี่ยนไป ครูกล้าถาม กล้าลอง กล้าบอกว่าตรงไหนไม่เข้าใจ” — ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสฯ

“สิ่งที่เปลี่ยนไปในตัวเองคือมุมมองต่อคำว่า นิเทศ เมื่อก่อนเข้าโรงเรียนไปด้วยความรู้สึกว่าต้องไปดูว่าครูสอนถูกไหม แต่ตอนนี้เข้าไปในฐานะคนที่พร้อมจะเรียนรู้ไปด้วยกัน พอทัศนคติเปลี่ยน ครูก็เปิดใจมากขึ้น งานเลยเดินได้เร็วขึ้น” — ศึกษานิเทศก์ผู้ร่วมขับเคลื่อน

“ชอบเวลาครูให้อ่านเรื่องแล้วตอบคำถาม ได้คิดเยอะ บางทีคิดไม่ออกก็ถามเพื่อน ถามครู สนุกดีครับ แล้วก็รู้สึกว่าเก่งขึ้นด้วย” — นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เมื่อนำเสียงสะท้อนทั้งสี่กลุ่มมาวิเคราะห์ร่วมกัน จะเห็นประเด็นที่สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาอย่างชัดเจน ประเด็นแรกคือการเปลี่ยนความรู้สึกของครูจากความกลัวว่าตนเองทำไม่ได้ ไปสู่ความมั่นใจว่าทำได้ ซึ่งครูระบุว่าเกิดจากการได้ทำงานร่วมกับเพื่อนครูและมีพี่เลี้ยงคอยช่วยเหลือ สะท้อนว่ากลไกการร่วมมือและระบบพี่เลี้ยงในวงจร PDCCAS ทำงานได้จริง ประเด็นที่สองคือการเปลี่ยนบรรยากาศของการนิเทศ จากที่ครูเคยกังวลว่าจะถูกจับผิด มาเป็นบรรยากาศที่ครูกล้าถาม กล้าลอง และกล้ายอมรับว่ายังไม่เข้าใจ ซึ่งเป็นผลจากการนิเทศแบบกัลยาณมิตรและกระบวนการ Lesson Study ประเด็นที่สามคือการเปลี่ยนบทบาทของผู้นิเทศเอง จากผู้ตรวจสอบมาเป็นผู้เรียนรู้ไปพร้อมกับครู อันยืนยันหลักคิดที่ว่าต้องเปลี่ยนความคิดก่อนเปลี่ยนวิธีสอน

ประเด็นสุดท้ายและสำคัญที่สุดคือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับนักเรียน นักเรียนสะท้อนว่าชอบกิจกรรมที่ได้อ่าน ได้คิด และได้ปรึกษากับเพื่อนและครู และรู้สึกว่าตนเองเก่งขึ้น แสดงให้เห็นว่าการปรับวิธีสอนสู่การคิดวิเคราะห์เริ่มส่งผลถึงนักเรียนจริง โดยรวม เสียงสะท้อนเชิงคุณภาพเหล่านี้ยืนยันตัวเลขเชิงปริมาณข้างต้น และทำให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงไม่ได้อยู่เพียงในเอกสารหรือสถิติ แต่เกิดขึ้นจริงในความรู้สึกและการปฏิบัติของครู ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และนักเรียน

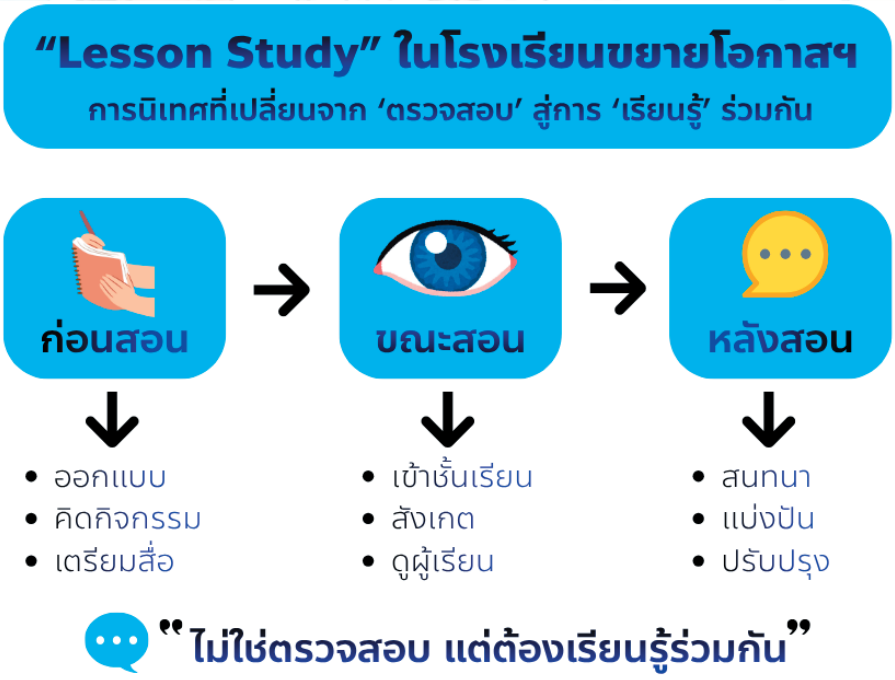
หัวใจสำคัญในการพัฒนา: การนิเทศแบบมีส่วนร่วม

การนิเทศในปีการศึกษา 2567 ดำเนินไปสองช่องทางคู่ขนาน ช่องทางแรกคือการนิเทศติดตามแบบออนไลน์ ซึ่งจัดทุกสองสัปดาห์ตลอดปีการศึกษา รวม 26 ครั้ง เพื่อติดตามความก้าวหน้าและร่วมแก้ปัญหาโดยไม่ต้องรอการเดินทาง ช่องทางที่สองคือการนิเทศในพื้นที่จริง ซึ่งศึกษานิเทศก์และผู้บริหารลงเยี่ยมโรงเรียนขยายโอกาสฯ ทั้ง 18 โรง ภาคเรียนละหนึ่งครั้ง รวม 36 ครั้ง คิดเป็นการดำเนินการครบร้อยละ 100 ขณะที่นักเรียนกลุ่มเป้าหมายเข้าทดสอบออนไลน์อย่างน้อยภาคเรียนละสองครั้ง

ลำดับการดำเนินงานตลอดปีสรุปได้ดังนี้ ช่วงต้นภาคเรียนที่ 1 (พฤษภาคม 2567) สำรวจความต้องการของครูและร่วมกันวางแผน เดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม 2567 จัดอบรมเชิงปฏิบัติการและเริ่มขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การนิเทศในพื้นที่ครั้งที่หนึ่งดำเนินการในเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม 2567 และครั้งที่สองในเดือนธันวาคม 2567 ถึงมกราคม 2568 ส่วนการสรุปผลและจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่ในช่วงปลายปีการศึกษา (มีนาคม 2568)

ในด้านบทบาท การนิเทศครั้งนี้ออกแบบให้ทุกฝ่ายเป็นเจ้าของงานร่วมกัน ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะทำงานและศึกษานิเทศก์ทำหน้าที่ออกแบบกระบวนการ นำการประชุมติดตาม และลงนิเทศในฐานะพี่เลี้ยง ระดับโรงเรียน ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้าวิชาการและครูผู้สอน รวมตัวเป็นทีมพัฒนาบทเรียน โดยมีระบบพี่เลี้ยงระหว่างโรงเรียนคอยช่วยเหลือกัน ความร่วมมือนี้สะท้อนผ่านอัตราการเข้าร่วมที่สูง คือ ศึกษานิเทศก์ ร้อยละ 100 ผู้บริหาร ร้อยละ 96.3 และครูแกนนำร้อยละ 80.7

สิ่งที่ทำให้การทำงานครั้งนี้ต่างจากเดิมคือการนำแนวคิด Lesson Study มาใช้ แทนที่ผู้บริหารหรือศึกษานิเทศก์จะเป็นเพียงผู้สังเกตและให้ข้อเสนอแนะ คณะทำงานออกแบบให้ทุกคนมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นจนจบเป็นสามระยะ ก่อนสอน ทีมร่วมกันออกแบบแผนการสอน คิดกิจกรรมเตรียมสื่อ และคาดการณ์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ขณะสอน ทีมเข้าสังเกตชั้นเรียนพร้อมกันโดยมุ่งดูการเรียนรู้ของนักเรียนมากกว่าการตัดสินครู และหลังสอน ทีมร่วมสะท้อนผลอย่างเปิดเผยเพื่อหาทางปรับปรุงในครั้งต่อไป โรงเรียนบ้านปวงคำ (ประชาอุทิศ) เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของกระบวนการนี้ ซึ่งสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันที่ครูไม่รู้สึกว่าถูกตัดสิน แต่รู้สึกว่ามีเพื่อนร่วมทาง และผู้บริหารกับศึกษานิเทศก์เองก็ได้เรียนรู้ไปพร้อมกับครู (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 Lesson Study ในโรงเรียนขยายโอกาสฯ 3 ระยะ

ความท้าทายและข้อคิดสำคัญ

แม้ภาพรวมจะประสบความสำเร็จ แต่เส้นทางการทำงานก็มีอุปสรรคที่ควรบันทึกไว้อย่างตรงไปตรงมา ประการแรก ครูต้องการเวลาในการปรับตัว การเปลี่ยนจากการสอนแบบบรรยายมาเป็นการเน้นการคิดวิเคราะห์ไม่ใช่เรื่องง่าย บางท่านต้องใช้เวลาและต้องการกำลังใจอย่างต่อเนื่อง คณะทำงานเรียนรู้ว่าการเร่งรัดไม่ได้ผล สิ่งที่ช่วยได้คือการอยู่เคียงข้างอย่างอดทน ประการที่สอง ระยะทางและเวลาเดินทาง โรงเรียนขยายโอกาสฯ หลายแห่งอยู่ห่างไกล การเดินทางไปนิเทศหรืออบรมจึงใช้เวลาและค่าใช้จ่ายมาก ประการที่สาม จำนวนครูที่จำกัดในบางโรงเรียน ครูคนหนึ่งต้องสอนหลายวิชาและมีภาระงานมาก การจัดเวลาเข้าร่วมกิจกรรมจึงไม่ง่าย คณะทำงานต้องปรับเวลาและรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะกับแต่ละโรงเรียน

จากความท้าทายเหล่านี้ ผู้เขียนสรุปเป็นข้อคิดสำคัญสามประการ ข้อแรก การเปลี่ยนแปลงเริ่มที่ทัศนคติ ครูต้องเชื่อก่อนว่านักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสฯ ทำได้ ดังคำที่คณะทำงานได้ยินบ่อยครั้งว่า เด็กของเราไม่ได้ด้อยกว่าใคร เพียงต้องการโอกาสและการสนับสนุนที่เหมาะสม ข้อที่สอง ไม่มีใครเก่งคนเดียว ชุมชนแห่งการเรียนรู้ช่วยให้ครูมีกำลังใจและพัฒนาไปด้วยกัน เมื่อมีปัญหาก็ช่วยกันคิด เมื่อสำเร็จก็ชื่นชมกัน ข้อที่สาม การนิเทศที่ดีคือการเป็นเพื่อน เมื่อครูไม่กลัวก็จะกล้าลองและกล้าเปลี่ยน การนิเทศแบบกัลยาณมิตรสร้างความไว้วางใจที่ทำให้ครูเปิดใจรับสิ่งใหม่ (ภาพที่ 5)

ข้อคิดสำคัญจากการพัฒนา

1 การเปลี่ยนแปลงเริ่มที่ทัศนคติ

ครูต้องเชื่อก่อนว่า นักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสก็ทำได้ ถ้าครูไม่เชื่อ ครูก็จะไม่พยายาม แต่ถ้าครูเชื่อ ครูก็จะทุ่มเทสอนอย่างเต็มที่

"เด็กของเราไม่ได้ด้อยกว่าใคร แค่ต้องการโอกาสและการสนับสนุนที่เหมาะสม"

2 ไม่มีใครเก่งคนเดียว

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ช่วยให้ครูมีกำลังใจและพัฒนาไปด้วยกัน เมื่อมีปัญหาก็ช่วยกันคิดเมื่อสำเร็จก็ชื่นชมกัน ไม่มีใครต้องเดินคนเดียว

"ทำคนเดียวไปได้ไม่ไกล แต่ทำร่วมกันไปได้ไกลและยั่งยืน"

3 การนิเทศที่ดีคือการเป็นเพื่อน

เมื่อครูไม่กลัว ก็จะกล้าลอง กล้าเปลี่ยน การนิเทศแบบกัลยาณมิตรสร้างความไว้วางใจ ทำให้ครูเปิดใจรับสิ่งใหม่และพัฒนาตนเอง

"ไม่ใช่การตรวจ แต่เป็นการเดินทางร่วมกันสู่เป้าหมายเดียวกัน คือการพัฒนาเด็ก"

ภาพที่ 5 ข้อคิดสำคัญจากการพัฒนา

ก้าวต่อไป

จากความสำเร็จในปีแรก สพป.ลำพูน เขต 2 วางแผนพัฒนาต่อในสามทิศทาง

ทิศทางแรก ขยายผลสู่โรงเรียนในสังกัดทั้ง 78 โรง ซึ่งมีทั้งโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาสฯ โดยใช้โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จเป็นแม่แบบ และให้ครูที่มีประสบการณ์เป็นพี่เลี้ยง อย่างไรก็ตาม การขยายผลไม่อาจทำแบบเดียวกันทุกโรงเรียน เพราะผู้เรียนแต่ละระดับมีช่วงวัยต่างกัน แนวทางพัฒนาความฉลาดรู้จึงต้องปรับให้เหมาะกับพัฒนาการของผู้เรียน และจับคู่โรงเรียนแม่แบบกับพี่เลี้ยงให้ตรงระดับกัน ในระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1 – ป.3) เน้นการวางรากฐานผ่านการอ่านจับใจความ การเล่าเรื่อง และกิจกรรมฝึกคิดอย่างง่าย มากกว่าการทำข้อสอบตามรูปแบบ PISA โดยตรง ระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4 – ป.6) เพิ่มกิจกรรมการอ่านเชิงวิเคราะห์ การตีความ และการให้เหตุผล พร้อมข้อสอบที่เหมาะกับวัย ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 – ม.3) ซึ่งใกล้เคียงกับช่วงวัยของการประเมิน PISA ใช้แนวทางและข้อสอบเต็มรูปแบบเช่นเดียวกับโรงเรียนขยายโอกาสฯ การไล่เรียงตามช่วงวัยเช่นนี้ทำให้การพัฒนาเริ่มตั้งแต่ระดับต้นและต่อเนื่องเป็นลำดับ

ทิศทางที่สอง พัฒนาธนาคารข้อสอบให้ครบทุกระดับชั้น ปัจจุบันมีข้อสอบระดับมัธยมศึกษาแล้ว คณะทำงานจึงวางแผนพัฒนาข้อสอบระดับประถมศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้การพัฒนาความฉลาดรู้เริ่มตั้งแต่เนิ่นๆ และต่อเนื่องตลอดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ทิศทางที่สาม สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง โดยเชิญชวนมาแลกเปลี่ยนทั้งความสำเร็จและความท้าทาย เพราะการเรียนรู้จากกันและกันจะทำให้ทุกฝ่ายก้าวไปได้ไกลกว่าการทำงานลำพัง

บทสรุป

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไม่ใช่เส้นทางที่ง่าย โดยเฉพาะในโรงเรียนที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร แต่ประสบการณ์ของ สพป.ลำพูน เขต 2 แสดงให้เห็นว่า เมื่อมีแนวทางที่ชัดเจน การทำงานที่เป็นระบบ และความตั้งใจจริง การเปลี่ยนแปลงก็เกิดขึ้นได้ สิ่งที่ปรากฏตลอดปีไม่ได้มีเพียงตัวเลขที่ดีขึ้น แต่คือครูที่ภูมิใจในตนเองมากขึ้น และนักเรียนที่กล้าคิด กล้าถาม และมั่นใจในตนเอง เมื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้ ครูก็เติบโต และผู้เรียนก็ได้รับโอกาสที่ดีขึ้น ไม่ว่าโรงเรียนจะอยู่ที่ใด ใหญ่หรือเล็ก ทุกโรงเรียนสามารถพัฒนาได้เมื่อยึดหลัก “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง – ครูเก่ง นักเรียนเก่ง” และเดินหน้าไปด้วยกัน

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2. (2568ก). *รายงานผลการสำรวจความเข้าใจแนวคิด PISA และความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ของครู ปีการศึกษา 2567 (เอกสารเลขที่ ศธ 04166/2565).* [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์].

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2. (2568ข). *รายงานสรุปโครงการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ตามแนวทางการประเมิน PISA ปีการศึกษา 2567 (เอกสารเลขที่ ศธ 04166/2567).* [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์].

Deming, W. E. (2018). *The New Economics for Industry, Government, Education* (3rd ed.). MIT Press.

DuFour, R., DuFour, R., Eaker, R., Many, T. W., & Mattos, M. (2016). *Learning by Doing: A Handbook for Professional Learning Communities at Work* (3rd ed.). Solution Tree Press.

OECD. (2023). *PISA 2022 Results: The State of Learning and Equity in Education (Vol. I).* OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/53f23881-en

การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา : ทำความเข้าใจความหมายให้ชัดก่อนนำไปใช้ในห้องเรียน

ไตรรงค์ เจนการ
อดีตนักวิชาการสอบ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำศัพท์ที่ชวนสับสน

ครูหลายท่านอาจเคยสงสัยว่า คำว่า “Assessment” ที่ได้ยินบ่อยขึ้นในปัจจุบัน เป็นเพียงคำศัพท์ใหม่ที่นักวิชาการสร้างขึ้นมาแทนคำว่า “Evaluation” หรือไม่ ความสงสัยนี้ไม่ใช่เรื่องแปลก เพราะที่ผ่านมาเราคุ้นเคยกับคำว่า การวัดผล (Measurement) การประเมินผล (Evaluation) รวมถึงคำว่า การประเมินผลระหว่างเรียน (Formative Evaluation) และการประเมินสรุปผล (Summative Evaluation) มาช้านาน คำเหล่านี้ปรากฏอยู่ในตำราวัดผลในรายวิชาที่เราเรียนสมัยเป็นนิสิตนักศึกษาครู และในเอกสารทางราชการแทบทุกฉบับที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินผลการเรียน

แนวคิดเหล่านี้ไม่ได้อยู่แค่ในตำรา แต่ได้ถ่ายทอดลงสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านระเบียบการวัดและประเมินผลของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกระดับของกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่หลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2521 หลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2533 หลักสูตรอิงมาตรฐานฉบับ พ.ศ. 2544 หลักสูตรอิงมาตรฐานฉบับ พ.ศ. 2551 และจนถึงทุกวันนี้ กรอบความคิดและระเบียบในแนวความคิดนี้ก็ยังคงมีอิทธิพลอยู่ มิได้เปลี่ยนแปลงไป แม้จะมีการเพิ่มหลักเกณฑ์และเงื่อนไขบางประการตามลักษณะของหลักสูตรที่เปลี่ยนไป ทั้งหลักสูตรอิงเนื้อหา หลักสูตรอิงมาตรฐาน หรือหลักสูตรฐานสมรรถนะที่กำลังจะมาถึงก็ตาม

เหตุใดจึงกล่าวเช่นนี้ คำตอบคือ หากเราต้องการเข้าใจว่าการวัดและประเมินผลที่ปฏิบัติกันอยู่ทุกวันนี้มีรากฐานมาจากแนวคิดใด และจะพัฒนาต่อไปในทิศทางใด เราควรย้อนกลับไปทำความเข้าใจความหมายของคำแต่ละคำให้ชัดเสียก่อน บทความนี้จะอาศัยคำอธิบายของ Ebel และ Frisbie (1991) นักวัดผลการศึกษาคนสำคัญ จากตำรา Essentials of Educational Measurement ซึ่งเป็นตำราอ้างอิงพื้นฐานของวงการวัดผลการศึกษาเป็นหลักในการอธิบาย

การวัดผล (Measurement): ให้ตัวเลข แต่ยังไม่ตัดสิน

Ebel และ Frisbie (1991) อธิบายว่า การวัดผล คือ กระบวนการกำหนดตัวเลขให้กับบุคคลหรือคุณลักษณะของบุคคลตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จุดสำคัญที่ควรขีดเส้นใต้คือการวัดผลใช้ตัวเลข แต่ยังไม่จำเป็นต้องตัดสินคุณค่าของตัวเลขที่ได้จากกระบวนการนั้น

คำว่า “ตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้” หมายความว่า การให้ตัวเลขต้องมีหลักการ ไม่ใช่ให้ตามใจชอบ เช่น ในการสอบ เรากำหนดกฎไว้ล่วงหน้าว่าตอบถูกข้อละ 1 คะแนน เมื่อผู้เรียนตอบถูก 25 ข้อจาก 40 ข้อ ตัวเลข 25 ที่ได้จึงเป็นผลของการวัดตามกฎเกณฑ์เดียวกันสำหรับผู้เรียนทุกคน เปรียบได้กับการใช้ไม้บรรทัดวัดความยาว ไม้บรรทัดบอกได้ว่าวัตถุยาว 25 เซนติเมตร แต่ไม้บรรทัดไม่ได้บอกว่าความยาวเท่านี้ “ดี” หรือ “ไม่ดี” “พอ” หรือ “ไม่พอ”

ในห้องเรียนก็เช่นเดียวกัน เราวัดความสำเร็จของผู้เรียนด้วยการทดสอบ โดยนับจำนวนข้อที่ผู้เรียนตอบถูก และใช้กฎเกณฑ์ในการกำหนดตัวเลขให้กับความสำเร็จของผู้เรียนแต่ละคน ตัวเลขที่ได้มีประโยชน์ในการอธิบายว่าผู้เรียนมีความสามารถบางอย่างอยู่มากน้อยเพียงใด แต่ตัวเลขเพียงลำพังยังไม่ใช่คำตัดสิน ด้วยเหตุนี้ การวัดผลจึงมีฐานะเป็น “แหล่งข้อมูล” ที่มีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับขั้นตอนถัดไป นั่นคือกระบวนการประเมินผล

ข้อคิดสำหรับครูในส่วนนี้คือ คุณภาพของการวัดผลส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของการประเมินผล หากเครื่องมือวัดไม่ดี เช่น ข้อสอบไม่ตรงกับสิ่งที่ต้องการวัด หรือเกณฑ์การให้คะแนนไม่คงเส้นคงวา ตัวเลขที่ได้ก็จะคลาดเคลื่อน และคำตัดสินที่ตามมาก็จะคลาดเคลื่อนตามไปด้วย

การประเมินผล (Evaluation): การตัดสินคุณค่า

การประเมินผล คือ กระบวนการตัดสินคุณค่า จุดประสงค์ของการประเมินผลคือการตัดสินว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีคุณภาพหรือคุณค่าเพียงใด ไม่ว่าจะเป็นโครงการทางการศึกษา ประสิทธิภาพหรือความชำนาญของบุคลากร หรือความสำเร็จของผู้เรียน นั่นคือสิ่งที่เราพยายามทำเมื่อเราประเมินผลการเรียนของผู้เรียน ผลงานของบุคลากร หรือความสามารถของผู้ปฏิบัติงานในอนาคต

สังเกตว่าคำถามของการประเมินผลต่างจากการวัดผลอย่างชัดเจน การวัดผลตอบคำถามว่า “ผู้เรียนทำได้เท่าไร” แต่การประเมินผลตอบคำถามอีกชุดหนึ่ง เช่น ระดับความสำเร็จนี้ดีเพียงใด ผลงานดีเพียงใด ผู้เรียนเรียนรู้เพียงพอแล้วหรือยัง งานของเขาดีพอหรือไม่ คำถามเหล่านี้เป็นคำถามเกี่ยวกับ “คุณค่า” ที่ต้องอาศัยการตัดสินใจของมนุษย์ ไม่ใช่สิ่งที่ตัวเลขจะตอบได้เองโดยอัตโนมัติ

เมื่อกำหนดแล้วว่าจำเป็นต้องมีการประเมิน ผู้ประเมินต้องตัดสินใจอย่างน้อยสามเรื่อง คือ หนึ่งจำเป็นต้องใช้ข้อมูลประเภทใด สองควรรวบรวมข้อมูลนั้นอย่างไร และสามควรสังเคราะห์ข้อมูลอย่างไรเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปซึ่งก็คือการตัดสินคุณค่า การประเมินผลจึงเกี่ยวข้องทั้งกับการรวบรวมข้อมูล และการตัดสินใจควบคู่กันเสมอ

นอกจากนี้ คำว่าการประเมินผลยังมีความหมายสองนัย คือหมายถึงทั้ง “กระบวนการประเมิน” และ “ผลลัพธ์” ของการประเมินด้วย ตัวอย่าง เราอาจส่งผลการประเมิน (ผลลัพธ์) ของผลการเรียนของผู้เรียนไปยังผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองใช้ติดตามการประเมิน (กระบวนการ) ความสำเร็จของผู้เรียนต่อไป (Ebel & Frisbie, 1991, p. 23)

เปรียบเทียบให้เห็นชัด: การวัดผลกับการประเมินผล

ประเด็น	การวัดผล (Measurement)	การประเมินผล (Evaluation)
คำถามหลัก	ทำได้เท่าไร มีอยู่มากน้อยเพียงใด	ดีเพียงใด เพียงพอหรือไม่ ควรตัดสินอย่างไร
ผลที่ได้	ตัวเลข เช่น คะแนน 25 จาก 40	คำตัดสินคุณค่า เช่น ผ่าน/ไม่ผ่าน เกรด 3
ต้องตัดสินคุณค่าหรือไม่	ไม่จำเป็น	เป็นหัวใจของกระบวนการ
ความสัมพันธ์	เป็นแหล่งข้อมูลให้การประเมิน	นำข้อมูลจากการวัดมาตัดสิน

การประเมินระหว่างทางกับการประเมินสรุปผล (Formative and Summative Evaluation)

Scriven (1967, อ้างอิงใน Robert L, Ebel and David A. Frisbie, 1991) เป็นผู้เสนอคำว่า Formative และ Summative Evaluation ขึ้น เพื่ออธิบายบทบาทที่ต่างกันของการประเมินในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน กล่าวโดยง่ายที่สุด

- **การประเมินระหว่างทาง (Formative Evaluation)** ดำเนินการในระหว่างการเรียนการสอน เพื่อติดตามว่ากระบวนการเรียนรู้กำลังดำเนินไปตามแผนหรือไม่ เปรียบเหมือนพ่อครัวชิมอาหารระหว่างปรุง เพื่อปรับรสได้ทันก่อนยกเสิร์ฟ

- **การประเมินสรุปผล (Summative Evaluation)** ดำเนินการในตอนท้ายของหน่วยหรือช่วงท้ายการเรียนการสอน เพื่อตัดสินว่าการเรียนรู้สมบูรณ์เพียงพอที่ผู้เรียนจะก้าวไปยังหน่วยถัดไปได้หรือยัง เปรียบเหมือนลูกค้าชิมอาหารที่เสิร์ฟแล้ว เพื่อตัดสินว่าอร่อยหรือไม่

ความแตกต่างระหว่างการประเมินสองประเภทนี้ส่งผลกระทบต่อทั้งการพัฒนาข้อสอบและการนำผลสอบไปใช้ (Test Development and Use) ทั้งในระดับห้องเรียนและในการประเมินโครงการการศึกษา ตัวอย่าง ข้อสอบที่ออกแบบมาเพื่อวินิจฉัยจุดอ่อนระหว่างเรียนควรมีรายละเอียดที่ช่วยให้ครูรู้ว่าผู้เรียนติดขัดตรงไหน ในขณะที่ข้อสอบปลายภาคที่ใช้ตัดสินผลอาจเน้นความครอบคลุมของเนื้อหาทั้งหมด และที่น่าสนใจคือ Ebel และ Frisbie (1991) ชี้ว่าข้อมูลที่เก็บมาเพื่อวัตถุประสงค์ในการสรุปผลนั้น บางครั้งก็สามารถนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาได้เช่นกัน

ข้อพึงสังเกตประการหนึ่งคือ ทั้ง Formative และ Summative Evaluation ยังอยู่ในกรอบความคิดของการตัดสินคุณค่า เพียงแต่ต่างกันที่จังหวะเวลาและบทบาทของการตัดสินเท่านั้น ประเด็นนี้สำคัญมากเมื่อเราจะเปรียบเทียบกับกรอบความคิดแบบ Assessment ในภายหลัง

แนวคิดเหล่านี้อยู่ในห้องเรียนไทยอย่างไร

ในทางปฏิบัติ สถานศึกษาทุกระดับได้นำแนวคิดข้างต้นไปใช้ในชั้นเรียนตามระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลของสถานศึกษามาโดยตลอด ดังข้อความที่ปรากฏในระเบียบว่า “การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนและตัดสินผลการเรียน”

ลองพิจารณาข้อความนี้ให้ดี จะเห็นว่าระเบียบกำหนดจุดมุ่งหมายไว้สองประการคู่กันคือ “เพื่อพัฒนาผู้เรียน” และ “เพื่อตัดสินผลการเรียน” จุดมุ่งหมายข้อแรกปรากฏอยู่ในทุกหลักสูตรตั้งแต่ ฉบับ พ.ศ. 2521 จนถึงหลักสูตรปัจจุบัน และคงเป็นเป้าหมายต่อไป เพราะแนวทางและยุทธวิธีที่จะนำผลจากการประเมินไปใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรมยังไม่ชัดเจนนั่นเอง กล่าวอีกนัยหนึ่ง เป้าหมาย “เพื่อพัฒนา” ยังคงเป็นเป้าหมายบนกระดาษมากกว่าการปฏิบัติจริง

สัดส่วนคะแนนบอกอะไร

คำถามสำคัญมีอยู่ว่า การวัดและประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอนจริงหรือไม่ เราน่าจะลองพิจารณาดูว่า การประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่จะนำผลไปใช้ในระดับสถานศึกษา (ในการตัดเกรด) นั้น เราปฏิบัติกันมาอย่างไร วิธีที่คุ้นเคยที่สุดคือการกำหนดสัดส่วนคะแนนในแต่ละรายวิชา เช่น 70:30 หรือ 60:40 หรือบางกรณีอาจถึงขั้น 0:100 ตัวเลขแรกคือคะแนนที่เก็บในระหว่างการเรียนการสอน ส่วนตัวเลขหลังคือคะแนนสอบปลายปีหรือปลายภาค (ในกรณี 0:100 หมายความว่าไม่มีคะแนนเก็บระหว่างเรียน ทุกอย่างตัดสินที่การสอบครั้งเดียว)

เมื่อมองผ่านกรอบแนวคิด Evaluation ซึ่งเน้นการตัดสินคุณค่า จะเห็นว่าการตัดสินคุณค่าถูกนำมาแบ่งเป็นการตัดสินคุณค่าย่อยๆ เช่น คะแนนเก็บ 70 คะแนน ถูกแบ่งเป็นส่วนย่อยเพื่อใช้ประเมินครั้งละ 10 คะแนน รวมทั้งสิ้น 7 ครั้ง (ส่วนนี้เรียกกันว่า Formative Evaluation) ส่วนอีก 30 คะแนนเป็นการประเมินสรุป (Summative Evaluation) จากนั้นจึงนำคะแนนทั้งหมดมารวมกันเป็นการสรุปรวบยอด เพื่อทำการประเมินอีกครั้งหนึ่งในการให้ระดับผลการเรียนหรือเกรด

ในยุคแรกๆ เครื่องมือที่ใช้มักเป็นแบบสอบชนิดเลือกคำตอบที่ดี เหมาะสม หรือถูกต้อง ซึ่งเป็นลักษณะข้อสอบปรนัย อันเป็นกรอบแนวคิดของแบบสอบมาตรฐานที่ถูกนำมาใช้ในการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน กรอบแนวคิดนี้หยั่งรากลึกในครูผู้สอนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษาทุกระดับ จนหลายครั้งเราแทบไม่ตั้งคำถามกับมันเลยว่า วิธีนี้เหมาะกับการเรียนรู้ทุกประเภทจริงหรือ

Formative Evaluation ที่ไม่ Formative Evaluation

จุดที่ควรหยุดคิดคือ การที่ Scriven กล่าวถึงแนวคิด Evaluation ไว้ว่ามีสองนัยยะ คือ เพื่อตัดสิน และเพื่อนำผลไปพัฒนาการเรียนรู้นั้น นัยยะที่สองที่จะนำผลการประเมินไปใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ดูเหมือนว่าจะเกิดขึ้นน้อยมากในทางปฏิบัติ คะแนนเก็บที่เราเรียกว่า Formative Evaluation ถูกบันทึกลงสมุดแล้วนำไป “รวม” กับคะแนนปลายภาค เพื่อตัดเกรด มากกว่าจะถูกนำมาวิเคราะห์ว่าผู้เรียนคนใดติดขัดเรื่องใด แล้วช่วยเหลือซ่อมเสริมให้ทันเวลา เมื่อเป็นเช่นนี้ คะแนนเก็บจึงทำหน้าที่เป็น Summative Evaluation ย่อยๆ หลายครั้งมากกว่าจะเป็น Formative Evaluation ตามเจตนารมณ์ที่แท้จริง

เสียงสะท้อนจากนักวิชาการ

ปรากฏการณ์ที่ครูและนักการศึกษานำกรอบแนวคิดของแบบสอบมาตรฐานมาใช้ในการวัดและประเมินผลในชั้นเรียนนั้น Lorrie A. Shepard (2000) ศาสตราจารย์แห่งคณะศึกษาศาสตร์ University of Colorado ได้ให้ความเห็นไว้ในบทความสำคัญเรื่อง The Role of Assessment in a Learning Culture ซึ่งตีพิมพ์ในวารสาร Educational Researcher ว่า

“...การประเมินผลในชั้นเรียน ซึ่งไม่ใช่การประเมินผลแบบที่ใช้ให้คะแนน หรือตอบสนองความต้องการความรับผิดชอบของหน่วยงานภายนอก แต่เป็นการประเมินผลแบบที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการสอน เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้...”

ข้อความนี้ชี้ให้เห็นการแยกแยะที่สำคัญ คือการประเมินในชั้นเรียนควรมีธรรมชาติต่างจากการประเมินเพื่อรายงานต่อหน่วยงานภายนอก การประเมินในชั้นเรียนที่ดีต้องรับใช้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอันดับแรก ไม่ใช่รับใช้ระบบรายงานผลเป็นอันดับแรก

สอดคล้องกับข้อสังเกตของ Beth Gray (1993, อ้างอิงใน Shepard, L. A, 2000) ที่ว่า “การประเมินและการสอนมักถูกมองว่าแยกจากกันอย่างน่าประหลาดใจทั้งในด้านเวลาและจุดประสงค์” กล่าวคือ ครูสอนเสร็จแล้วจึงค่อยสอบ การสอบเป็นเหตุการณ์พิเศษที่แยกออกจากการเรียน ทั้งที่จริงแล้วการประเมินควรแทรกซึมอยู่ในการเรียนการสอนตลอดเวลา Gray ยังให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า แนวทางการวัดผลการประเมินในชั้นเรียนด้วยการทดสอบมาตรฐานและแบบสอบที่ครูสร้างขึ้นโดยการเลียนแบบแบบสอบมาตรฐานนั้น เป็นอุปสรรคต่อการนำแนวทางการสอนแบบ Constructivist เข้ามาใช้ในการเรียนการสอนมากขึ้น

นัยสำหรับครู: ชวนตรวจสอบห้องเรียนของเราเอง

จากแนวคิดทั้งหมดข้างต้น ครูและนักวิชาการศึกษาอาจลองใช้คำถามต่อไปนี้ตรวจสอบแนวปฏิบัติของตนเองและของสถานศึกษา

- **เครื่องมือวัดผลที่เราใช้** วัดได้ตรงกับสิ่งที่เราต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้จริงหรือไม่ หรือวัดเฉพาะส่วนที่ออกข้อสอบได้ง่าย

- **คะแนนเก็บระหว่างเรียน**ของเรา ถูกนำไปใช้ “พัฒนา” ผู้เรียนหรือไม่ หรือเพียงถูกบันทึกไว้รอรวมตัดเกรด

- **เมื่อพบว่าผู้เรียนคนหนึ่งได้คะแนนต่ำ**ในการเก็บคะแนนครั้งหนึ่ง เรามีกลไกอะไรช่วยเหลือเขาก่อนการเก็บคะแนนครั้งถัดไป

- **การสอบของเรา**เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้หรือเป็นเหตุการณ์พิเศษที่แยกขาดจากการเรียนการสอน

- **ถ้าตัดเรื่องการตัดเกรดออกไป** กิจกรรมการวัดและประเมินผลที่เราทำอยู่ จะยังมีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอยู่เพียงใด

คำถามเหล่านี้ไม่มีคำตอบถูกผิดสำเร็จรูป แต่การตอบอย่างตรงไปตรงมาจะช่วยให้เราเห็นว่า ห้องเรียนของเรายืนอยู่ตรงไหนระหว่างการประเมิน “เพื่อตัดสิน” กับการประเมิน “เพื่อพัฒนา”

บทสรุปและคำถามชวนคิด

การวัดผล (Measurement) คือการกำหนดตัวเลขตามกฎเกณฑ์โดยยังไม่ตัดสินคุณค่า ส่วนการประเมินผล (Evaluation) คือการนำข้อมูลมาตัดสินคุณค่า โดยมีทั้งการประเมินระหว่างทาง (Formative Evaluation) และการประเมินสรุปผล (Summative Evaluation) แนวคิดเหล่านี้อยู่ในระเบียบการวัดและประเมินผลของไทยมาตั้งแต่หลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2521 จนถึงปัจจุบัน และชัดเจนที่สุดในรูปของการกำหนดสัดส่วนคะแนนเก็บกับคะแนนสอบและการใช้ข้อสอบปรนัยแบบเลือกตอบเป็นเครื่องมือหลัก

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาอย่างตรงไปตรงมา จะพบว่าการประเมินที่เราปฏิบัติกันส่วนใหญ่ทำหน้าที่ “ตัดสิน” มากกว่า “พัฒนา” ทั้งที่ระเบียบทุกฉบับประกาศจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนไว้เป็นข้อแรก คำถามที่อยากชวนครูและนักวิชาการศึกษาทุกท่านคิดต่อคือ เราจะทำอย่างไรให้การประเมินกลับมาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนได้จริง คำตอบส่วนหนึ่งอยู่ที่การทำความเข้าใจกรอบความคิดการเรียนรู้ที่อยู่เบื้องหลังการประเมิน และกรอบความคิดการประเมินแบบ Assessment ซึ่งมีรากศัพท์หมายถึง “การนั่งลงข้างๆ ผู้เรียน” เรื่องนี้จะกล่าวถึงโดยละเอียดในบทความตอนต่อไป เรื่อง “สามกรอบความคิดการเรียนรู้ สู่การประเมินแบบ Assessment”

เอกสารอ้างอิง

Ebel, R. L., & Frisbie, D. A. (1991). *Essentials of Educational Measurement (5th ed.).* Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall. https://ebookppsunp.wordpress.com/wp-content/uploads/2016/06/robert_l-ebel_david_a-_frisbie_essentials_of_edbookfi-org.pdf

Robert L, Ebel and David A. Frisbie (1991). *Essentials of Educational Measurement (5th ed.).* Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, NJ., U.S.A.

Shepard, L. A. (2000). The Role of Assessment in a Learning Culture. *Educational Researcher, 29*(7). https://www.colorado.edu/education/media/318

การประกวดหนังสือดีเด่น
ประจำปี พ.ศ. 2569

กลุ่มพัฒนาและส่งเสริมวิทยบริการ
สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

หนังสือเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้และการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ การอ่านหนังสือเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต จะช่วยสร้างจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ช่วยส่งเสริมความสามารถในการสร้างเรื่องราวและการตอบสนองของผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับจากการอ่านยังช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินโครงการประกวดหนังสือดีเด่นมาอย่างต่อเนื่อง คัดสรรผลงานสิ่งพิมพ์ที่มีคุณค่า ทั้งในด้านเนื้อหาสาระ วรรณศิลป์ และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปได้เข้าถึงหนังสือที่มีคุณภาพ และสถานศึกษาสามารถนำไปส่งเสริมการอ่านให้กับผู้เรียนเพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่านต่อไป

การประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2569 เป็นการประกวดหนังสือที่พิมพ์โฆษณาเป็นเล่มบริบูรณ์ครั้งแรกใน พ.ศ. 2568 สำหรับปีนี้มีผู้ประพันธ์ ผู้จัดพิมพ์ และหน่วยงานต่างๆ ร่วมส่งหนังสือเข้าประกวด รวมจำนวนทั้งสิ้น 403 เรื่อง ดังนี้

หนังสือสารคดี ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม	8	เรื่อง
หนังสือสารคดี ด้านประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม	29	เรื่อง
หนังสือสารคดี ด้านการท่องเที่ยว อาหาร ชีวประวัติ และอื่นๆ	33	เรื่อง
หนังสือนวนิยาย	39	เรื่อง
หนังสือกวีนิพนธ์	19	เรื่อง
หนังสือรวมเรื่องสั้น	15	เรื่อง
หนังสือสำหรับเด็กเล็ก อายุ 3 – 6 ปี	101	เรื่อง
หนังสือสำหรับเด็ก อายุ 7 - 12 ปี ประเภทบันเทิงคดี	14	เรื่อง
หนังสือสำหรับเด็ก อายุ 7 - 12 ปี ประเภทสารคดี	15	เรื่อง
หนังสือสำหรับวัยรุ่น อายุ 13 - 18 ปี ประเภทบันเทิงคดี	21	เรื่อง
หนังสือสำหรับวัยรุ่น อายุ 13 - 18 ปี ประเภทสารคดี	6	เรื่อง
หนังสือสำหรับวัยรุ่น อายุ 13 - 18 ปี ประเภทร้อยกรอง	10	เรื่อง
หนังสือการ์ตูน และ หรือนิยายภาพสำหรับเด็ก อายุ 7 – 12 ปี	1	เรื่อง
หนังสือการ์ตูน และ หรือนิยายภาพทั่วไป อายุ 13 ปีขึ้นไป	2	เรื่อง
หนังสือการ์ตูนปกิณกะเชิงสร้างสรรค์	9	เรื่อง
หนังสือสวยงามสำหรับเด็ก อายุ 3 - 12 ปี	69	เรื่อง
หนังสือสวยงามทั่วไป อายุ 13 ปีขึ้นไป	12	เรื่อง

ผลการพิจารณาตัดสินหนังสือให้ได้รับรางวัลหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2569 มีหนังสือที่ได้รับรางวัล จำนวน 54 เรื่อง เป็นรางวัลดีเด่น 14 เรื่อง และรางวัลชมเชย 40 เรื่อง

รางวัลดีเด่น

หนังสือได้รับรางวัลดีเด่น 14 เรื่อง ดังนี้

หนังสือสารคดี
ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม
เรื่อง The Lost Human: หนทางรอดก่อนยุคสูญพันธุ์

The Lost Human: หนทางรอดก่อนยุคสูญพันธุ์ ในยุคที่โลกของเรากำลังเผชิญกับวิกฤติสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ “The Lost Human: หนทางรอดก่อนยุคสูญพันธุ์” ซึ่งเป็นหนังสือที่ร้อยเรียงจากประสบการณ์จริงมากกว่า 30 ปี ในการเดินทางเข้าไปรับรู้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเทศ ผสมผสานเข้ากับการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางการเมือง สังคม วัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ต่างๆ ทั่วโลก กำลังเรียกร้องให้เราตื่นขึ้นจากพฤติกรรมแห่งการทำลายตัวเองก่อนที่ทุกอย่างจะสายเกินไป

ผู้ประพันธ์ตั้งใจให้บทบันทึกนี้ ส่งสัญญาณเตือนภัยว่า ปัญหาทางสิ่งแวดล้อมจากน้ำมือมนุษย์ที่สะสมมาอย่างยาวนานและได้ระเบิดออกเป็น “วิกฤตโลกสามด้าน” (Triple Planetary Crisis) อันได้แก่ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือโลกเดือด ปัญหาการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และปัญหามลพิษ กำลังกลายเป็นภัยคุกคามต่อการดำรงอยู่ของมวลมนุษยชาติอย่างร้ายแรง

กระนั้นก็ดี ท่ามกลางวิกฤตและหนทางที่ดูคล้ายจะตีบตัน ผู้ประพันธ์ได้ส่ง “สารแห่งความหวัง” ผ่านการนำเสนอตัวอย่างแห่งการเปลี่ยนแปลงที่หลายคน หลายเมือง และหลายประเทศได้ลองเริ่มต้นลงมือทำผ่านการเลือกแนวทางการสร้างความยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ และชี้ให้เห็นว่าการลุกขึ้นมาแก้ปัญหาคือสิ่งล้ำค่าที่มนุษย์ทุกคนสามารถลงมือทำได้

หนังสือ เรื่อง The Lost Human: หนทางรอดก่อนยุคสูญพันธุ์ ของ วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์ จัดพิมพ์โดย บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) จึงได้รับรางวัลดีเด่นกลุ่มหนังสือสารคดีด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ในการประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2569

หนังสือสารคดี ด้านประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม

เรื่อง **ชายแดนใต้ : สยามส่วนพิเศษ**

ชายแดนใต้ ในความรับรู้ของสังคมไทยมักปรากฏผ่านข่าวเหตุการณ์ความไม่สงบ ทำให้พื้นที่ซึ่งเต็มไปด้วยชีวิตชีวาและความหลากหลายทางวัฒนธรรมถูกลดทอนให้กลายเป็นพื้นที่ปัญหา ทว่า วีระศักดิ์ จันทร์ส่งแสง มิได้มองเห็นเช่นนั้น หนังสือ ชายแดนใต้ : สยามส่วนพิเศษ เชิญชวนให้ผู้อ่านออกจากความรับรู้เดิมและสร้างความเข้าใจใหม่ ด้วยการย้อนมองรากเหง้าของความขัดแย้งอย่างไม่หลบเลี่ยง อีกทั้งเปิด “พื้นที่งดงาม” ผ่านวิถีชีวิตและเรื่องราวทางวัฒนธรรมของคนท้องถิ่น เพื่อย้ำว่าเราไม่อาจเหมารวมผู้คนใน “พื้นที่ส่วนพิเศษ” แห่งนี้ให้เป็นภาพเดียวได้ หนังสือเล่มนี้จึงมิได้เป็นเพียงการเล่าปัญหา หากทำความรู้จักและเข้าใจผู้คนและแนวทางแห่งสันติ ความโดดเด่นของหนังสืออยู่ที่การจัดวางเนื้อหาอย่างมีชั้นเชิง ร้อยเรียงเรื่องราวผ่านการคลายปมปัญหาจากหลายมิติตั้งแต่เหตุการณ์ พ.ศ. 2491 อันเป็นจุดปะทะสำคัญระหว่างรัฐสมัยใหม่กับคนท้องถิ่น ไปจนถึงเสียงสะท้อนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย หนังสือเล่มนี้มีความน่าติดตาม ด้วยการถ่ายทอดเนื้อหาอย่างมีศิลปะ พร้อมภาพประกอบที่ช่วยเสริมความเข้าใจความสามารถในการแยกแยะประเด็นอ่อนไหวอย่างระมัดระวัง ผู้ประพันธ์ยอมรับข้อเท็จจริงของความรุนแรง แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ปล่อยให้ข้อเท็จจริงนั้นกลายเป็นเหตุผลในการเหมารวมผู้คนทั้งพื้นที่ เรื่องราวพหุวัฒนธรรมถูกถ่ายทอดผ่านวิถีอาชีพ อาหาร การศึกษา ท้องถิ่น ที่ผูกพันกับศาสนา เพื่อแสดงให้เห็นว่า “สยามส่วนพิเศษ” มิใช่พื้นที่ขาวหรือดำ แต่เป็นพื้นที่ที่มีทั้งความตึงเครียดและความหวังดำรงอยู่พร้อมกัน ผู้ประพันธ์ยังชี้ให้เห็นว่าอดีตมิใช่สิ่งที่ลบล้างได้แต่เป็นความทรงจำร่วมที่ส่งอิทธิพลต่อปัจจุบัน การทำความเข้าใจประวัติศาสตร์อย่างรอบด้าน สะท้อนความหวังและสร้างแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

หนังสือ เรื่อง **ชายแดนใต้ : สยามส่วนพิเศษ** ของ วีระศักดิ์ จันทร์ส่งแสง จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์สารคดี (ในนามบริษัทวิริยะธุรกิจ จำกัด) จึงได้รับรางวัลดีเด่นกลุ่มหนังสือสารคดีด้านประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม ในการประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2569

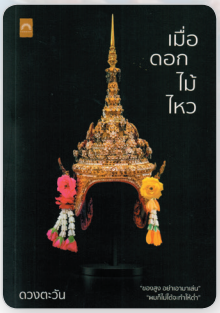
หนังสือสารคดี
ด้านการท่องเที่ยว อาหาร ชีวประวัติ และอื่นๆ
เรื่อง **สุดยอดศาสนสถานแดนมังกร พุทธ เต๋า ขงจื่อ**

สุดยอดศาสนสถานแดนมังกร พุทธ เต๋า ขงจื่อ เป็นผลงานที่มีคุณูปการอย่างยิ่งต่อการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมจีนในมิติร่วมสมัย เป็นสารคดีท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ใช้ประสบการณ์ภาคสนามจริงของผู้ประพันธ์เป็นแกนหลักในการถ่ายทอดองค์ความรู้ อันทำให้เนื้อหามีทั้งความลุ่มลึกทางวิชาการและความมีชีวิตชีวาในเชิงประสบการณ์

ผู้ประพันธ์สามารถบูรณาการองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ศาสนา สถาปัตยกรรม และภูมิทัศน์ศักดิ์สิทธิ์เข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยมิได้แยกศาสนาพุทธ ลัทธิเต๋า และลัทธิขงจื่อ ออกจากกันในลักษณะของหมวดหมู่เชิงทฤษฎี หากแต่นำเสนอให้เห็นการดำรงอยู่ร่วมกันของระบบความคิดทั้งสาม ในฐานะโครงสร้างทางวัฒนธรรมที่หล่อหลอมสังคมจีนมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน วิธีการนำเสนอเช่นนี้ช่วยสะท้อนลักษณะเฉพาะของศาสนาในบริบทจีนที่ไม่อาจทำความเข้าใจได้อย่างครบถ้วน หากตัดขาดออกจากชีวิตประจำวัน การเมือง การปกครอง และภูมิทัศน์ทางสังคม เพื่อทำให้เข้าใจศาสนาและวัฒนธรรมจีนในฐานะปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่ยังคงมีพลวัต

คุณค่าที่โดดเด่นอีกประการหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ คือการใช้ภาพประกอบในฐานะส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างองค์ความรู้ ภาพถ่ายศาสนสถานทั้งในมุมกว้างและมุมรายละเอียด ตั้งแต่โครงสร้างสถาปัตยกรรม ประติมากรรม ไปจนถึงบรรยากาศของพิธีกรรม มิได้ทำหน้าที่เพียงเสริมความงดงามทางสายตา หากแต่ทำหน้าที่เป็นข้อมูลเชิงภาพที่ช่วยอธิบายบริบททางศาสนาและวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงศาสนสถานเหล่านั้นได้เสมือนการลงพื้นที่ด้วยตนเอง “สุดยอดศาสนสถานแดนมังกร พุทธ เต๋า ขงจื่อ” จึงนับเป็นผลงานที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงโลกของงานวิชาการเข้ากับการสื่อสารสาธารณะได้อย่างงดงาม หนังสือเล่มนี้ไม่เพียงพาผู้อ่านเดินทางไปยังศาสนสถานสำคัญในประเทศจีนและชุมชนจีนในประเทศไทย หากแต่เชื้อเชิญให้ผู้อ่านทำความเข้าใจบทบาทของศาสนาในฐานะรากฐานทางความคิด จิตวิญญาณ และภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมของอารยธรรมจีนอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน

หนังสือ เรื่อง **สุดยอดศาสนสถานแดนมังกร พุทธ เต๋า ขงจื่อ** ของ ปริวัฒน์ จันทร จัดพิมพ์โดย บริษัทวิริยะธุรกิจ จำกัด (สำนักพิมพ์สารคดี) จึงได้รับรางวัลดีเด่นกลุ่มหนังสือสารคดีด้านการท่องเที่ยว อาหาร ชีวประวัติ และอื่นๆ ในการประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2569

หนังสือนวนิยาย
เรื่อง **เมื่อดอกไม้ไหว**

เมื่อดอกไม้ไหว นำเหตุการณ์แผ่นดินไหวครั้งใหญ่เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2568 ที่ทำให้เกิดตึกถล่มอันเป็นโศกนาฏกรรมที่ผู้คนนับร้อยต้องสูญเสียชีวิต มาสร้างสรรค์เป็นเรื่องเล่าของชาย 2 คนที่ต่างหนีลงมาจากตึกสูงที่พักอาศัย ตัวละครเอกคือชายวัยกลางคน เป็นครูสอนศิลปะที่อุ้มชฎาประจำโรงเรียนซึ่งเขาได้รับมอบหมายให้สร้างกิจกรรมเพื่อสร้างความศักดิ์สิทธิ์อันเป็นตำนาน เขาพบชายหนุ่มผู้ใช้ชีวิตนอกขนบที่หนีลงมาจากตึกเช่นเดียวกัน เขาให้ชายหนุ่มมาพักที่บ้านระหว่างที่ห้องพักของเขายังไม่สามารถเข้าพักได้ ช่วงเวลาสั้นๆ ไม่กี่วันที่ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน การสนทนาและการตั้งคำถามของชายหนุ่มสั่นสะเทือนความคิดและทำให้ครูสอนศิลปะทบทวนและปลดปล่อยตัวเองจากขนบจารีตที่เคยปฏิบัติอย่างไม่เคยตั้งคำถาม เขาลาออกจากอาชีพครูหันมาสร้างงานศิลปะอย่างเสรี เนื้อเรื่องยังเผยให้เห็นวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมเมืองที่ต่างคนต่างอยู่โดยเฉพาะบนตึกสูง เพศวิถี และความสัมพันธ์ที่หลากหลาย ระบบครอบครัวซึ่งแตกต่างไปจากวิถีดั้งเดิมของสังคมไทย

ด้านความโดดเด่นทางกลวิธีทางวรรณศิลป์ ผู้ประพันธ์ใช้ภาพพจน์เปรียบเทียบเชิงสัญลักษณ์เพื่อสื่อแนวคิดที่ตีความได้หลากหลายระดับและสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ของปัจเจกบุคคลและประสบการณ์ร่วมของสังคมให้เป็นภาพแทนของแนวคิดที่กว้างขวาง ลุ่มลึก และทรงพลัง ชวนให้ผู้อ่านนำไปใคร่ครวญขบคิดต่อไป

หนังสือ เรื่อง **เมื่อดอกไม้ไหว** ของ ดวงตะวัน จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ดวงตะวัน จึงได้รับรางวัลดีเด่นกลุ่มหนังสือนวนิยาย ในการประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2569

หนังสือกวีนิพนธ์
เรื่อง **คลื่นมหานคร**

คลื่นมหานคร หนังสือรวมบทกวี แบ่งเป็น 4 ภาค ได้แก่ ภาคที่ 1 คลื่นมหานคร 13 บท ภาคที่ 2 นอกชายฝั่ง 7 บท ภาคที่ 3 ประติมากรรมบนหาดทราย 12 บท และ ภาคที่ 4 นัยรอยทราย 14 บท

ภาคที่ 1 เป็นเรื่องราวของสังคมเมืองที่ผู้คนมีชีวิตเร่งรีบ เผชิญปัญหาต่างๆ ความเจริญทางเทคโนโลยีทำให้เกิดความรู้ทันสมัยและสะดวกสบาย แต่ผู้ประพันธ์เห็นคุณค่าของปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนที่เทคโนโลยีไม่อาจทำได้ดังตัวอย่างบทกวี “ครู สิ่งประดิษฐ์จิตวิญญาณ” ตอนหนึ่งว่า

เอไออาจสอนให้รับสรรพศาสตร์ แต่มิอาจสอนว่าอย่าใฝ่ต่ำ
มิอาจสอนการเปลี่ยนแปลงตามแรงกรรม มิอาจสอนศีลธรรมเหมือนคำครู

ภาคที่ 2 กล่าวถึงวิถีชีวิตชนบทที่ความเจริญเริ่มเข้ามา ผู้คนพยายามยืนหยัดดำรงชีวิตตามรูปแบบในอดีตที่เรียบง่ายพอเพียง แต่ต้องเผชิญความเปลี่ยนแปลงที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ตัวอย่างบทกวี “บ้านเรา” ตอนหนึ่งว่า

เมืองกำลังพัฒนาก้าวหน้ารุด หลายหลายจุดถางสวนเป็นส่วนสัด
เป็นโครงการแสนดีอ้างชี้ชัด ลาดยางตัดความกันดารสู่บ้านเรา

ภาคที่ 3 นำเสนอความคิดสำนึกต่อธรรมชาติ กล่าวถึงวิกฤตทางธรรมชาติที่เกิดจากมนุษย์ ดังตัวอย่างบทกวี “ประติมากรรมบนหาดทราย” แสดงภัยคุกคามเต่าทะเล ตอนหนึ่งว่า

เด็กน้อยกลับมอง ด้วยสองตามาด
ไม่ใช่ปราสาท ให้ใครหยัดยืน
นี่บ้านคุณเต่า ที่เศร้าเคล้าขื่น
ที่มากับคลื่น ที่กลืนถุงตาย

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์นำเสนอเนื้อหาสำนึกต่อบ้านเมือง ตัวอย่างบทกวี “เมล็ดพันธุ์” ตอนหนึ่งว่า

แผ่นดินสงบได้ เมื่อใดหรือ หยุดยื้อแย่งได้ เมื่อใดนั่น
หลอมรวมรักได้ เมื่อใดกัน เมื่อนั้นความหวังจะหยั่งลึก

ภาคที่ 4 มีเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาและสัจธรรม ผู้ประพันธ์มองศาสนาที่แก่นแท้ ไม่หวั่นไหวไปตามกระแสเหตุการณ์ ดังตัวอย่างบทกวี “บัวดอกเดียว” ตอนหนึ่งว่า

ขณะที่ใครต่อใครไม่เข้าวัด ย่ากลับมั่นปฏิบัติขัดกระแส
เห็นชั่ว-ดี เนียน-ด่าง อย่างจริงแท้ พร้อมแน่วแน่สืบทอดตลอดมา

บทกวี “นัยรอยทราย” แสดงสัจธรรมว่าชีวิตเหมือนรอยทรายบนชายหาด

พบเพื่อให้รู้สึกแค่ลึกซึ้ง เป็นรอยหนึ่งในความฝันอีกพันหมื่น
ความสัมพันธ์ทั้งหลายไม่ยั่งยืน ชั่วเกลียวคลื่นกลืนทบก็ลบรอย

ผู้ประพันธ์นำเสนอเรื่องราวที่พบในชีวิตประจำวัน แม้เป็นเนื้อหาที่รู้กันอยู่ในสังคม แต่ผู้ประพันธ์นำมากล่าวถึงด้วยทัศนคติที่ดี เป็นบทกวีที่ไม่โหยหาอดีตและไม่วาดฝันอนาคต แต่อยู่กับความเป็นจริงในปัจจุบัน ซึ่งมีทั้งสิ่งที่คงอยู่และสิ่งที่เปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ด้วยความคิดที่รู้เท่าทันและนำเสนออย่างมีทิศทางที่ให้กำลังใจคนและมุ่งให้สังคมอยู่อย่างสงบงาม การใช้ภาษาอย่างมีวรรณศิลป์ ฉันทลักษณ์ถูกต้องตามแบบที่ผู้ประพันธ์กำหนด ทำให้กวีนิพนธ์เรื่องนี้สมบูรณ์ทั้งภาษาและเนื้อหา

หนังสือกวีนิพนธ์ เรื่อง **คลื่นมหานคร** ของ เมธาวี ก้านแก้ว จัดพิมพ์โดย มหาวิทยาลัยรังสิต จึงได้รับรางวัลดีเด่นกลุ่มหนังสือกวีนิพนธ์ ในการประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2569

หนังสือรวมเรื่องสั้น
เรื่อง **จอมพลอวกาศสามัญบัวโรย จิตสำเริง**

จอมพลอวกาศสามัญบัวโรย จิตสำเริง เป็นหนังสือรวมผลงานเรื่องสั้น 8 เรื่อง เนื้อหาแสดงให้เห็นชีวิตที่ทรงคุณค่าของคนธรรมดาสามัญ คนไร้บ้าน นักโทษชาย แรงงานต่างด้าว คนสติไม่สมประกอบ ที่มักถูกผลักออกไปอยู่นอกศูนย์กลางของสังคม ทั้งในเชิงอำนาจ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมือง คนกลุ่มนี้มักถูกมองข้าม หรือถูกทำให้ “ไม่สำคัญ” ในกระบวนการตัดสินของสังคม แม้พวกเขาจะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมก็ตาม

เรื่องสั้นในหนังสือเล่มนี้ เป็นภาพจำลองชีวิตที่หลากหลาย สะท้อนความหม่นเศร้าที่ตัวละครต้องเผชิญ อุเทน พรมแดง ฉายภาพชีวิตเหล่านั้นที่ต้องฝ่าฟันกับความทุกข์ยาก กับโอกาสในสังคม กับความคิดของผู้คน แม้แต่กับความก้าวล้ำของเทคโนโลยี เพื่อผู้อ่านได้รับรู้มิติแห่งชีวิตมีช่วงเวลาได้ขบคิดกับสถานการณ์ต่างๆ จนทำให้ “มองเห็น” คนชายขอบด้วยการเปิดพื้นที่ความจริงที่หลากหลายให้ปรากฏ ท้าทายมายาคติของสังคม เกิดทัศนคติในแง่มุมที่ต่างจากเดิม

จอมพลอวกาศสามัญบัวโรย จิตสำเริง เป็นเรื่องสั้นเรื่องหนึ่งที่เป็นตัวอย่างหนึ่งของภาพแทนบุคคลซึ่งถูกยกย่องขึ้นสู่ตำแหน่งอำนาจอย่างเหนือจริง เรื่องราวดำเนินไปด้วยอารมณ์ขันแฝงการตั้งคำถามต่อโครงสร้างอำนาจ ระบบยศศักดิ์ ความทะเยอทะยาน และความย้อนแย้งของสังคมร่วมสมัย ผู้ประพันธ์ใช้สัญญะที่แยบคายด้วยเครื่องหมายแสดงชั้นยศที่เขาปรารถนา แต่เครื่องหมายเหล่านั้นกลับกลายเป็นพันธนาการบนร่างกายที่ถ่วงดึงร่างเขาให้จมลงสู่ก้นคลองกระทั่งจบชีวิต ครั้งว่ายน้ำไปเก็บผักตบชวา เพื่อทำความดีหวังเลื่อนชั้นยศ

ชีวิตของผู้คนในหนังสือรวมเรื่องสั้นเล่มนี้ เสนอภาพรวมของกระแสสังคมในปัจจุบันที่ผู้คนล้วนมีความคิดต่าง มีมุมมองอื่น มีความเป็นปัจเจก ตามแต่ละสถานภาพและบทบาทของชีวิต ผู้ประพันธ์นำเสนอด้วยมุมมองที่โดดเด่น ลึกซึ้ง และเข้าใจคนชายขอบในสังคม ผ่านกลวิธีการนำเสนอที่หลากหลาย สร้างสรรค์ และมีความเป็นสากลร่วมกัน ด้วยลีลาการใช้ภาษาเสียดสียั่วล้อ ใช้ความเปรียบ ขับเน้นความคิดเชิงวิพากษ์ เสริมให้เนื้อหาแหลมคม ชวนติดตาม และสร้างความเข้าใจ “ความเป็นอื่น” ที่เกิดขึ้นกับทุกๆ ชีวิตอย่างไม่สูญเสียอัตลักษณ์แห่งความเป็นตัวตน ทั้งยังสร้างสำนึกและหยั่งลึกถึงความเป็นมนุษย์ที่พึงตระหนักให้เกิดขึ้น ผู้ประพันธ์จัดวางภาพรวมของเรื่องสั้นทั้ง 8 เรื่อง ให้เกาะเกี่ยวกันอย่างมีพลัง มีแง่งามทางความคิด ก่อให้เกิดการกระตุ้นเตือนให้มองเห็น และเข้าใจผู้อื่นในที่สุด

หนังสือ เรื่อง **จอมพลอวกาศสามัญบัวโรย จิตสำเริง** ของ อุเทน พรมแดง จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์อินเทรนด์ จึงได้รับรางวัลดีเด่นกลุ่มหนังสือรวมเรื่องสั้น ในการประกวดหนังสือดีเด่นประจำปี พ.ศ. 2569

หนังสือสำหรับเด็กเล็ก อายุ 3 – 6 ปี
เรื่อง **นกในสวนบ้านฉัน**

นกในสวนบ้านฉัน โดดเด่นด้วยการใช้ภาพสวยงามนำเสนอเนื้อเรื่องอันแสนเรียบง่ายรอบตัวที่ให้ความบันเทิงและความรู้แก่เด็กๆ ได้อย่างมีเสน่ห์ ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดเรื่องราวของนกในสวนที่พบเห็นได้ทั่วไปผ่านสายตาเด็กน้อยเจ้าของบ้านผู้เฝ้าดูตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนกระทั่งพระอาทิตย์กำลังจะตกดิน นกในสวนบ้านฉันเปิดเรื่องด้วยถ้อยคำชักชวนให้อยากรู้ว่าแต่ละวันนกในสวนทำอะไรกันบ้าง จากนั้นผู้ประพันธ์ก็พาเด็กๆ ไปไขคำตอบโบยบินตามติดไปกับครอบครัวนกกางเขนบ้านอย่างไม่อาจละสายตาจากภาพได้ พร้อมด้วยถ้อยคำบรรยายประกอบเสริมที่นำจุดเด่นลักษณะ รูปร่าง สีขน พฤติกรรม อาหาร และสิ่งแวดล้อมของนกที่หลากหลายในสวนรั้วบ้านมาชี้ชวนให้สายตาของเด็กๆ ต้องคอยสอดส่ายค้นหา ผู้ประพันธ์สร้างอารมณ์ส่งความรู้สึกให้เด็กๆ ราวกับพวกเขาเป็นนักดูนกที่เฝ้ามองสังเกตนกด้วยความเพลิดเพลินอย่างเงียบๆ แต่แล้วอารมณ์ที่สงบนิ่งก็ถูกกระชากขึ้นด้วยเหตุการณ์ไม่คาดคิดชวนให้ตกใจสร้างความรู้สึกให้เด็กๆ อยากทราบว่าจะเป็นอย่างไรต่อไป แล้วเหตุการณ์ก็คลายลงด้วยครรลองของวิถีธรรมชาติ และนำเสนอเรื่องราวต่อจนกระทั่งครอบครัวนกกางเขนบ้านบินขึ้นไปเกาะหลังคาเฝ้าชมพระอาทิตย์ที่กำลังจะลาลับ พร้อมปิดเรื่องด้วยถ้อยคำที่ชวนให้อยากรู้ว่าพระอาทิตย์กำลังจะตกแล้วพวกนกในสวนทำอะไรกันอยู่ นอกจากความสนุกสนานของเรื่องที่ผู้ประพันธ์เล่าผ่านภาพเป็นหลักแล้ว ภาษาที่ใช้บรรยายยังมีความกระชับชัดเจนเข้าใจง่าย และมีจังหวะการใช้ตัวอักษรสร้างอารมณ์ได้อย่างลงตัว ผู้ประพันธ์ส่ง “สาร” สำคัญของเรื่องมายังเด็กๆ โดยให้พวกเขาสามารถรับรู้ได้ด้วยตนเองเช่นเดียวกับแง่คิดและคุณค่าต่างๆ ที่ช่วยหล่อหลอมได้อย่างละมุนละไม

รูปเล่มและภาพประกอบ ปกและรูปเล่มมีขนาดที่เหมาะสม ปกหน้าและปกหลังมีความสอดคล้องกับเนื้อหาในเล่ม การจัดวางองค์ประกอบของหน้าหนังสือ ภาพที่เป็นรอยต่อระหว่างหน้าซ้ายและหน้าขวาจัดวางภาพได้ตรงและมีเนื้อหาต่อเนื่องจึงช่วยคุมจังหวะการเล่าเรื่องได้ดี บางหน้าเป็นภาพกว้างเพื่อให้เห็นบรรยากาศสวน บางหน้าเป็นภาพระยะใกล้เพื่อให้เห็นรายละเอียดของนก เป็นการนำสายตาเด็กๆ ให้ค่อยๆ เดินทางไปกับเนื้อเรื่อง ตัวอักษรมีขนาดที่อ่านง่ายชัดเจนถูกวางในตำแหน่งที่ไม่รบกวนจินตนาการ ในหนังสือเรื่องนกในสวนบ้านฉันนี้มีการใช้พื้นที่ว่างอย่างชาญฉลาด ไม่วางภาพหรือข้อความจนอัดแน่นเกินไป พื้นที่ว่างเหล่านี้ช่วยพักสายตาและทำให้ตัวนกหรือต้นไม้ที่วาดไว้ดูโดดเด่นขึ้นมา ส่วนภาพประกอบในเล่มนี้สวยงามมาก ทำสมดุลได้ดีระหว่างความถูกต้องทางพฤกษศาสตร์ ปักษีวิทยา กับความอ่อนโยนของงานศิลปะ

มีรายละเอียดของนกแต่ละชนิดที่ชัดเจนและถูกต้องตามลักษณะธรรมชาติ ช่วยให้เด็กๆ จดจำและจำแนกนกจริงๆ ได้ง่ายขึ้น ภาพประกอบในเล่มจึงไม่ได้ทำหน้าที่แค่ประดับเรื่อง แต่ทำหน้าที่เป็นหน้าต่างบานใหญ่ให้เด็กเห็นโลกความจริงรอบๆ บริเวณที่พักอาศัย นกแต่ละตัวมีสัดส่วนถูกต้อง สีขนชัดเจนจนสามารถเอาไปใช้เทียบกับนกจริงในสวนได้ และยังคงความละมุนด้วยเทคนิคที่ดูแล้วสบายตา ไม่แข็งกระด้างเหมือนภาพถ่ายในตำรา การใช้โทนสีธรรมชาติและสีเขียวหลายเฉด ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศที่สงบและร่มเย็น ทำให้เด็กๆ รู้สึกเหมือนกำลังนั่งอยู่ในสวนจริงๆ

เนื้อเรื่อง สารสำคัญ แง่คิดคุณค่า รูปเล่มและภาพประกอบโดยรวมมีความชัดเจนในการสื่อสาร ซึ่งนอกจากจะเป็นนิทานแล้ว ยังทำหน้าที่เหมือนคู่มือดูนกเบื้องต้นสำหรับเด็กที่เข้าใจง่ายและไม่น่าเบื่อ เนื้อหาไม่ได้ซับซ้อน แต่เน้นการสังเกตธรรมชาติรอบตัว ทำให้เด็กๆ รู้สึกว่าธรรมชาติอยู่ใกล้ตัวแค่เอื้อม เป็นนิทานที่ประสานงานด้านวิชาการ (ความรู้เรื่องนก) เข้ากับสุนทรียภาพได้อย่างลงตัวที่สุดเล่มหนึ่งที่เหมาะสมกับการได้รับรางวัล

หนังสือ เรื่อง **นกในสวนบ้านฉัน** ของ กานต์แก้ว ตรีพุทธรัตน์ จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ลิตเติลฮาร์ท ในเครือ บริษัท ไอดีซี พรีเมียร์ จำกัด จึงได้รับรางวัลดีเด่นกลุ่มหนังสือสำหรับเด็กเล็กอายุ 3 - 6 ปี ในการประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2569

หนังสือสำหรับเด็ก อายุ 7 - 12 ปี
ประเภทบันเทิงคดี
เรื่อง **กัปตันโกโก้**

กัปตันโกโก้ โดดเด่นด้วยเนื้อเรื่อง รูปเล่มและภาพประกอบ ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดเรื่องราวเหตุการณ์การเดินทางจากป่าสะเทินน้ำสะเทินบกในยามเช้าจนกระทั่งถึงตัวเมืองในยามเย็นของกับตันโก้โก้ ภารกิจสำคัญวันนี้ของกัปตันโกโก้คือการนำกล้วยเข้าไปขายในเมือง กัปตันโกโก้บรรทุกกล้วยเต็มลำเรือเท่าที่เรือจะรับน้ำหนักไหว เพราะนั่นหมายถึงผลกำไรอันงดงาม ตามรายทางมีผู้ขออาศัยติดเรือเข้าเมืองด้วยเหตุผลจำเป็นต่างๆ แน่นอนว่าเรือไม่สามารถรับน้ำหนักใครเพิ่มได้อีกแล้ว จะทำอย่างไรดี ในที่สุดกัปตันโกโก้ก็ตัดสินใจได้ แม้จะเกิดความกังวล ความคิด และคำพูดที่ขัดแย้งกับการกระทำก็ตาม การเดินทางไม่ราบรื่นนัก มีเรื่องตื่นเต้นให้ต้องเผชิญและต้องแก้ไขอุปสรรคเป็นระยะๆ ในที่สุดการเดินทางเข้าเมืองครั้งนี้ก็สำเร็จบรรลุเป้าหมาย ยกเว้นการขายกล้วยของกัปตันโกโก้ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่กัปตันโกโก้ได้รับกลับงดงามเสียยิ่งกว่ากำไรที่วาดหวังจากการขายกล้วยยิ่งนัก นอกจากความสนุกสนานของเนื้อเรื่องที่ผู้ประพันธ์เล่าเรื่องด้วยภาษาสั้นกระชับมีชีวิตชีวาชวนตื่นเต้นไปกับเหตุการณ์คับขัน หรือการถ่ายทอด

ถ้อยคำในห้วงความนึกคิดของตัวละครที่สามารถส่งสารให้เด็กๆ รับรู้ได้ถึงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครแล้ว ผู้ประพันธ์ยังได้ส่ง “สาร” สำคัญของเรื่องมายังเด็กๆ ด้วยการแฝงไปกับการเล่าเรื่องให้เด็กๆ รับรู้ด้วยตนเองเช่นเดียวกับแง่คิดและคุณค่าต่างๆ ที่ผู้ประพันธ์นำเสนอสอดแทรกผ่านเรื่องเล่าและภาพประกอบ

รูปเล่มและภาพประกอบ ปกและรูปเล่มมีขนาดที่เหมาะสม ปกหน้าและปกหลังมีความสอดคล้องกับเนื้อหาในเล่ม การจัดวางองค์ประกอบของหน้าหนังสือ ภาพที่เป็นรอยต่อระหว่างหน้าซ้ายและหน้าขวาจัดวางภาพได้ตรงและต่อเนื่อง เหมือนการเล่าเรื่องผ่านภาพยนตร์สั้นๆ ทำให้เด็กสามารถเดาเหตุการณ์ต่อไปได้จากการกวาดสายตา มีการบรรยายเนื้อหาไม่มาก และมีขนาดตัวอักษรเล็กใหญ่ตามจังหวะของเนื้อหาที่บรรยาย ช่วยนำสายตาไปยังจุดที่ต้องการเน้นและวางอยู่ในตำแหน่งที่ไม่รบกวนรูปภาพ บางครั้งมีการวางตัวอักษรล้อไปกับการเคลื่อนไหวในภาพ (เช่น โค้งเอียงตามเส้นทางวกวน) ซึ่งช่วยเพิ่มความสนุกในการอ่าน โดยรวมแล้วเน้นการใช้ภาพประกอบการเล่าเรื่องไปเรื่อยๆ สัมพันธ์กับการออกแบบภาพเรือให้เฉียงขึ้นเล็กน้อย สร้างความรู้สึกถึงการเคลื่อนที่เหมือนเรือกำลังแล่นออกไปจริงๆ ตามเส้นทางสู่จุดหมายปลายทาง เมื่อมองภาพจึงทำให้เกิดความสบายตา ภาพประกอบในเล่มใช้เทคนิคสีน้ำที่มีการไล่เฉดอย่างนุ่มนวล มีความใส่ใจในรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ เห็นรอยพู่กันและลักษณะพื้นผิวที่แตกต่างกันของภาพในหนังสือ เช่น ขนของตัวละครที่เป็นสัตว์ น้ำ คลื่น ก้อนหิน และกล่องกระดาษ ให้ความรู้สึกเป็นธรรมชาติ อีกทั้งยังใช้สีสดใสแต่มีความสวยงามนุ่มนวลละมุนตาไม่ฉูดฉาดจนเกินไป ตลอดเรื่อง เป็นการคุมโทนสีช่วยสร้างบรรยากาศที่ดู “ปลอดภัย” และ “อบอุ่น” ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของนิทานเด็ก การออกแบบตัวละครเอกกัปตันเรือโกโก้ให้เป็นลิงกอริลลาและใช้สีน้ำเงิน เป็นการเลือกสีที่ช่วยลดความดุดันของตัวละครลงได้มาก ทำให้เด็กๆ เข้าถึงตัวละครได้ง่าย อีกทั้งยังเป็นสีที่ตัดกับพื้นหลังที่เป็นน้ำได้ดีทำให้โดดเด่น แม้ในป่าสะเทินน้ำสะเทินบกจะยังมีตัวละครอื่นๆ มากมาย และในตัวละครแต่ละตัว ผู้วาดภาพประกอบก็สามารถออกแบบให้ตัวละครเหล่านั้นสื่อสารทางแววตาและรอยยิ้มออกมาได้ชัดเจน ทำให้เด็กๆ เข้าใจความรู้สึกของตัวละครได้แม้ยังอ่านหนังสือไม่ออกก็ตาม

หนังสือ เรื่อง **กัปตันโกโก้** ของ กฤษณะ กาญจนาภา และ วชิราวรรณ ทับเสือ จัดพิมพ์โดย บริษัท สานอักษร จำกัด จึงได้รับรางวัลดีเด่นกลุ่มหนังสือสำหรับเด็ก อายุ 7 – 12 ปี ประเภทบันเทิงคดี ในการประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2569

หนังสือสำหรับเด็ก อายุ 7 – 12 ปี
ประเภทสารคดี
เรื่อง **พลังยักษ์ในใจ**

พลังยักษ์ในใจ เป็นหนังสือสำหรับเด็ก ประเภทสารคดี เป็นการนำเสนอความรู้ด้านจิตวิทยา มุ่งเน้นการพัฒนาความเข้มแข็งและการตระหนักรู้ในศักยภาพของตนเอง เปรียบเสมือนยักษ์ที่มีอยู่ในตัว การรู้จักจัดการทางอารมณ์ ทั้งอารมณ์ด้านบวกและอารมณ์ด้านลบ ความเข้าใจอารมณ์ของตนเองจะช่วยทำให้รู้จักแยกแยะและเลือกจัดการอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการจัดการอารมณ์ด้านลบที่มีอยู่ในตัว ยิ่งมีมากเท่าไร ยักษ์ที่อยู่ในตัวก็จะเติบโตมากขึ้นเท่านั้น ถ้าไม่ควบคุมก็จะทวีความรุนแรงและสร้างความเสียหายมากยิ่งขึ้น การเรียนรู้ที่จะควบคุมอารมณ์และมีแนวปฏิบัติที่ถูกต้องจะช่วยป้องกันให้เด็กเติบโตอย่างปลอดภัย

ปกหนังสือออกแบบสวยงาม สีสันสดใสดึงดูดใจผู้อ่าน ภาพประกอบสวยงามช่วยสร้างความเข้าใจเนื้อหาเป็นอย่างดี ใช้ภาษากระชับชัดเจนเหมาะสมกับผู้อ่าน มีการจัดทำรูปเล่มแข็งแรงและมี QR Code ที่ปกหลังซึ่งสามารถสแกนดูในรูปแบบแอนิเมชั่นได้

หนังสือ เรื่อง **พลังยักษ์ในใจ** ของ ผศ.สุทัศน์ ปาละมะ จัดพิมพ์โดย ผศ.สุทัศน์ ปาละมะ จึงได้รับรางวัลหนังสือดีเด่นกลุ่มหนังสือสำหรับเด็ก อายุ 7 - 12 ปี ประเภทสารคดี ในการประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2569

หนังสือสำหรับวัยรุ่น อายุ 13 - 18 ปี
ประเภทร้อยกรอง
เรื่อง **ธ ผู้เป็นที่รักทรงจากลา**

ธ ผู้เป็นที่รักทรงจากลา เป็นหนังสือรวมบทร้อยกรอง จำนวน 118 บท ซึ่งผู้ประพันธ์เรียบเรียงขึ้นเพื่อเป็นการถวายความอาลัยและน้อมสำนึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ซึ่งเสด็จสู่สวรรคาลัยเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2568

ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอพระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญเพื่อประชาชนทั่วประเทศ มีทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการส่งเสริมอาชีพที่สำคัญของชาวชนบทที่มีภูมิปัญญาในด้านต่างๆ เช่น ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม และทอผ้า การทำจักสาน เช่น ทำกระเป๋าย่านลิเภา การอนุรักษ์และสืบสานศิลปะไทย เช่น การแสดงโขน ละคร ดนตรี การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น โครงการป่ารักน้ำ การอนุรักษ์เต่าทะเล การสาธารณสุข เช่น ทรงให้สร้างศาลารวมใจเพื่อเป็นสถานพยาบาลเบื้องต้น

ดูแลสุขภาพของคนในชุมชน ตลอดเวลากว่า 70 ปี ที่ทรงงานเคียงคู่กับพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จึงปรากฏผลงานที่ยั่งยืนประจักษ์ชัดแก่ชาวไทยและนานาชาติ ทรงได้รับการชื่นชมในพระราชกรณียกิจอันทรงคุณค่าทั้งศาสตร์และศิลป์คู่แผ่นดินไทย

ฉันหลงรักพระองค์ผู้ทรงศิลป์
ทรงปั้นดินปั้นดาววับวาวใส
ทรงวาดศาสตร์วาดศิลป์ระบิลไกล
จึงหม่อนไหมต่อยอดทางรอดเรา

(ผ้าไหมที่ฉันรัก: หน้า 42)

นอกจากผู้อ่านจะสัมผัสได้ถึงความไพเราะของบทร้อยกรองแล้ว ยังสามารถนำข้อมูลไปศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจอีกมากมายที่ทรงสร้างไว้ให้เป็นรากฐานแก่ประชาชนชาวไทยดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน พระมหากรุณาธิคุณจะจารึกอยู่ในใจของพสกนิกรตลอดไป

สนธยาหมอกสลัวมืดมัวหม่น
เสียงผู้คนร่ำไห้ใจหน่วงหนัก
กราบถวายอาลัยด้วยใจภักดิ์
ธ ผู้เป็นที่รักทรงจากลา

(ธ ผู้เป็นที่รักทรงจากลา: หน้า 19)

ด้วยการนำเสนอเนื้อหาที่มีคุณค่า ฉันทลักษณ์ถูกต้อง การใช้ภาษาราบรื่น สละสลวย มีสุนทรียรส ทำให้บทร้อยกรองควรค่าแก่การอ่าน

หนังสือ เรื่อง **ธ ผู้เป็นที่รักทรงจากลา** ของ เสียงพิณ เตมียสถิต จัดพิมพ์โดย ธีรดา เตมียสถิต จึงได้รับรางวัลดีเด่นกลุ่มหนังสือสำหรับวัยรุ่น อายุ 13 - 18 ปี ประเภทร้อยกรอง ในการประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2569

หนังสือการ์ตูน และ หรือนิยายภาพ
ประเภทการ์ตูน และ หรือนิยายภาพทั่วไป อายุ 13 ปี ขึ้นไป
เรื่อง **ท้องฟ้าอันอบอุ่นของชิเอลแมวมึน**

แมวเป็นสัตว์เลี้ยงที่ผู้เลี้ยงถูกกล่าวขานว่า “ทาสแมว” ซึ่งก็เป็นความจริง ที่ผู้เลี้ยงต่างยอมรับกับคำกล่าวเช่นนี้ หนังสือเรื่อง **ท้องฟ้าอันอบอุ่นของชิเอลแมวมึน** เป็นหนังสือภาพถ่ายทอดความรัก ความผูกพัน และความสัมพันธ์ของผู้ประพันธ์กับสมาชิกแมวที่เลี้ยงอยู่ในครอบครัว 3 ตัว ชิเอล พี่ใหญ่มีฉายาแมวมึน เนื่องด้วยหน้าตาตีมึนหน้าเดียวตลอดเวลา คิรัวร์ แมวตัวป่วนของแก๊งค์ และมิเรย์ แมวสาวน้องเล็ก เนื้อหาทำให้เข้าถึงอุปนิสัยของแมวผ่านมุมมองความรัก ความอบอุ่นของเจ้าของ

ภาพประกอบเล่าเรื่องราวในชีวิตประจำวันของครอบครัวได้อย่างน่ารัก มีชีวิตชีวา มีอารมณ์ขัน ออกแบบให้แมวแสดงท่าทางได้อย่างมีชีวิตชีวาตามธรรมชาติเสริมด้วยอารมณ์ที่สื่อได้เหมือนคนตามมุมมองของเจ้าของ ภาพโทนสีสวยงามอบอุ่นสอดคล้องกับเรื่อง การออกแบบปก รูปเล่ม และการจัดพิมพ์ มีความประณีตสวยงาม ชวนให้หยิบอ่าน ซึ่งสะท้อนถึงความตั้งใจในการจัดทำหนังสือให้มีความโดดเด่นด้วยตัวละครแมว

หนังสือ เรื่อง **ท้องฟ้าอันอบอุ่นของชิเอลแมวมึน** ของ ปัทมพร อักษรณรงค์ จัดพิมพ์โดย บริษัท บันลือ พับลิเคชั่นส์ จำกัด จึงได้รับรางวัลดีเด่นกลุ่มหนังสือการ์ตูน และ หรือนิยายภาพ ประเภทหนังสือการ์ตูน และ หรือนิยายภาพทั่วไป อายุ 13 ปี ขึ้นไป ในการประกวดหนังสือดีเด่นประจำปี พ.ศ. 2569

หนังสือการ์ตูน และ หรือนิยายภาพ
ประเภทการ์ตูนปกิณกะเชิงสร้างสรรค์
เรื่อง cat's eye view

cat's eye view เป็นหนังสือการ์ตูนที่เล่าเรื่องผ่านสายตาของแมวตามประสบการณ์และจินตนาการของผู้วาดได้อย่างเป็นเอกลักษณ์ มีมุมมองภาพที่หลากหลายสอดคล้องกับแก๊กของเรื่องที่สร้างความประหลาดใจตามมุมมองของแมว แต่ละตอนหรือบทมีวลีเด่นของนักประพันธ์กวีที่มีชื่อเสียงของหลายประเทศซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วโลก เช่น ลูอิส แคร์รอล (Lewis Carroll) ริก ไรออร์แดน (Rick Riordan) เอคฮาร์ท โทลเลอ (Eckhart Tolle) เป็นส่วนเสริมซึ่งเชื่อมโยงกับความรู้สึกรักและผูกพันธ์กับแมว อันเป็นการเพิ่มอรรถรสให้ภาพมีคุณค่ายิ่งขึ้น นอกจากนี้ การออกแบบปกและการจัดพิมพ์มีความโดดเด่นแปลกตาเหมาะสมกับผู้อ่านทั้งในประเทศและก้าวสู่ระดับสากล

หนังสือ เรื่อง cat's eye view ของ JIEW จัดพิมพ์โดย บริษัท บันลือ พับลิเคชั่นส์ จำกัด จึงได้รับรางวัลดีเด่นกลุ่มหนังสือการ์ตูน และ หรือนิยายภาพ ประเภทการ์ตูนปกิณกะเชิงสร้างสรรค์ ในการประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2569

หนังสือสวยงาม
ประเภทสวยงามสำหรับเด็ก อายุ 3 – 12 ปี
เรื่อง นกในสวนบ้านฉัน

นกในสวนบ้านฉัน เป็นการเล่าเรื่องราวของพ่อแม่นกกางเขนบ้านที่พาลูกทั้งสองออกหาอาหารและเที่ยวเล่นรอบๆ บ้าน ทำให้ระหว่างทางพวกเขาต้องพบเจอกับนกนานาชนิด รวมถึงธรรมชาติรอบตัวต่างๆ ที่ล้วนแล้วแต่ทำให้ลูกนกได้เรียนรู้และตื่นตาตื่นใจกับโลกกว้าง

ผู้ประพันธ์เล่าเรื่องราวผ่านเนื้อหา ภาษา และภาพประกอบที่ประณีตงดงาม ให้ผู้อ่านได้เปิดโลกและเรียนรู้ธรรมชาติรอบตัว ไม่เพียงแต่ผู้อ่านจะได้ทำความรู้จักกับนกนานาชนิด ทั้งที่คุ้นเคยและไม่เคยพบเห็น ยังได้รู้จักพืชผลและไม้ดอกนานาพันธุ์ที่อยู่ในสวน เป็นเกร็ดความรู้เสริมให้พ่อแม่ได้ชี้ชวนพูดคุยกับเด็กๆ เป็นความรู้เพิ่มเติมอีกด้วย นอกจากนี้ ท้ายเล่มยังมีการอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับนกชนิดต่างๆ ให้เข้าใจมากขึ้น โดยไม่แทรกในเนื้อหาให้เสียอรรถรสในการอ่าน

รูปเล่มและปก ออกแบบรูปเล่มเป็นปกแข็งทนทานขนาดพอเหมาะสำหรับเด็ก พิมพ์สี่สีอย่างดีด้วยกระดาษปอนด์ดูสบายตา ทั้งภาพปกและภาพประกอบ เนื้อในสัมพันธ์กับเนื้อหาช่วยเล่าเรื่องได้อย่างสมบูรณ์ มีการพิมพ์เคลือบเงาเฉพาะจุดที่ภาพนก และพิมพ์สีมันวาวที่ตัวอักษรชื่อหนังสือช่วยดึงดูดความสนใจแก่ผู้อ่านมากขึ้น การจัดหน้าและตัวอักษร มีการจัดวางองค์ประกอบรูปเล่ม ทั้งภาพและเนื้อหาที่ลงตัว งดงาม การเลือกตัวอักษรและขนาดเหมาะสมสำหรับเด็ก จำนวนคำไม่มากเกินไป เมื่ออยู่ร่วมกับภาพประกอบทำให้เกิดสัดส่วนที่ลงตัว อีกทั้งการวางตำแหน่งตัวอักษรก็ไม่รบกวนสายตา ไม่บดบังความงามของภาพประกอบ

ภาพประกอบ นอกเหนือจากข้อมูลความรู้ที่ผู้ประพันธ์สอดแทรกผ่านการเล่าเรื่องในสวนรอบบ้านแล้ว ความโดดเด่นที่สำคัญของ “นกในสวนบ้านฉัน” คือการสร้างสรรค์ภาพประกอบที่ประณีต งดงาม ให้รายละเอียดเสมือนจริงมีชีวิตชีวา เป็นภาพที่มีลักษณะโปร่งเบา สร้างระยะความลึกในภาพที่รู้สึกสบายตา โทนสีนุ่มนวลผสานกับลายเส้นบางๆ โครงสร้างของต้นไม้ ดอกไม้ นกและสิ่งมีชีวิตในภาพดูสมจริง นำเสนอเรื่องราวด้วยมุมมองภาพที่หลากหลาย เริ่มเล่าเรื่องตั้งแต่ภาพปกที่นำเสนอภาพครอบครัวนกกางเขนบ้าน โดยมีเด็กชายตัวน้อยแอบเป็นผู้สังเกตการณ์ แล้วจึงเข้าสู่เรื่องด้วยใบพาดปก ส่วนหน้าบอกเวลายามเช้าที่นกบินเข้าไปในส่วนเนื้อหาเพื่อเริ่มเล่าเรื่อง จากนั้นจึงบอกเล่าเรื่องราววิถีชีวิตของเหล่านกในสวนรอบบ้านด้วยรายละเอียดภาพที่สมจริงน่าสนใจ เพิ่มรายละเอียดปลีกย่อยที่น่าตื่นเต้นซ่อนอยู่ในภาพให้ผู้อ่านฝึกสังเกตและค้นหาควบคู่ไปกับการเล่าเรื่องหลักจนจบ ปิดท้ายด้วยใบพาดปกส่วนหลังที่บอกเวลายามเย็นเมื่อนกบินกลับรัง เป็นอันจบเรื่องเล่าอย่างสมบูรณ์

หนังสือ เรื่อง **นกในสวนบ้านฉัน** ของ กานต์แก้ว ตรีพุทธรัตน์ จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ลิตเติ้ลฮาร์ท ในเครือ บริษัท ไอดีซี พรีเมียร์ จำกัด จึงได้รับรางวัลดีเด่นกลุ่มหนังสือสวยงามประเภทสวยงามสำหรับเด็ก อายุ 3 - 12 ปี ในการประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2569

หนังสือสวยงาม
ประเภทสวยงามทั่วไป อายุ 13 ปีขึ้นไป
เรื่อง **เอกอุเครื่องถ้วยจีนอย่างสยาม**

เอกอุเครื่องถ้วยจีนอย่างสยาม กล่าวถึงเครื่องถ้วยจีนอย่างสยามในสมัยรัตนโกสินทร์ และรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นยุคที่เครื่องถ้วยจีนเฟื่องฟูที่สุด และยุคหลังจากนั้นเล็กน้อย จนกระทั่งเครื่องถ้วยจีนได้รับกลิ่นอายของเครื่องถ้วยจากฝรั่งเข้ามาในราชสำนักสยาม นำเสนอเนื้อหาโดยเน้นภาพงานชิ้นเยี่ยม พิมพ์สี่สี ประกอบคำอธิบายกว่า 400 ชิ้น ได้แก่ เครื่องชามเบญจรงค์ เบญจรงค์ และลายน้ำทอง โถปริกยอดทอง โถเบญจรงค์ทรงโกศ จานเชิงเบญจรงค์ เครื่องถ้วยอักษรพระปรมาภิไธย จ.ป.ร. ที่ชาชุดจักรี ที่ชาอย่างสยาม เครื่องโต๊ะสยาม กระโถนลายน้ำทอง และอ่างลายคราม ท้ายเล่มมีตารางเทียบยุคสมัยระหว่าง ไทย-จีน

ภาพและตัวอักษร เป็นหนังสือที่เน้นภาพถ่ายเครื่องถ้วยจีน พิมพ์สี่สี บนพื้นสีเข้มและสีอ่อน คมชัดงดงาม โดยจัดวางภาพประกอบคำอธิบายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ใช้สีและรูปแบบตัวอักษรอย่างเหมาะสมลงตัว ตั้งแต่หน้าปกใน หน้าสารบัญ และชื่อบททุกบทด้วยตัวอักษรสีทองพื้นสีเข้ม

ปก เป็นหนังสือปกแข็งที่แข็งแรงทนทาน ภาพปกทั้งหน้าและหลังเน้นภาพลายเครื่องถ้วย พิมพ์สี่สีเคลือบเงาบนพื้นสีน้ำเงินเข้ม ชื่อหนังสือทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ปกหน้าพิมพ์แบบเดินรอยร้อน (Hot Stamping) สวยงามกลมกลืน

การพิมพ์ พิมพ์ระบบออฟเซต ใช้กระดาษอาร์ตด้าน พิมพ์สี่สี ภาพสีคมชัดเรียบสม่ำเสมอ คุณภาพการพิมพ์ดีเยี่ยม

การเข้าเล่ม หนังสือภาพหนา 384 หน้า ขนาด 24 X 22 เซนติเมตร เข้าเล่มแบบเย็บกี่ได้อย่างประณีต แข็งแรงทนทาน ใบพาดปกแข็งแรงและสวยงามด้วยภาพลายจากเครื่องถ้วยจีนทั้งปกหน้าและปกหลัง รอยต่อภาพในเล่มทั้งหน้าซ้ายและขวา จัดวางภาพได้ตรงต่อเนื่อง

หนังสือ เรื่อง **เอกอุเครื่องถ้วยจีนอย่างสยาม** ของ ภุชชงค์ จันทวิช และ สมภพ ถาวรวัฒนะ จัดพิมพ์โดย อุปกิต ปาจรียางกูร จึงได้รับรางวัลดีเด่นกลุ่มหนังสือสวยงาม ประเภทสวยงามทั่วไป อายุ 13 ปีขึ้นไป ในการประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2569

รางวัลชมเชย

หนังสือได้รับรางวัลชมเชย 42 เรื่อง ดังนี้

หนังสือสารคดี ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ได้รับรางวัลชมเชย จำนวน 1 เรื่อง คือ **ส่องโพรง สืบไพร** ประพันธ์โดยทีมนักวิจัยโครงการศึกษานิเวศวิทยาของนกเงือก มูลนิธิศึกษาวิจัยนกเงือก จัดพิมพ์โดย บริษัทวิริยะธุรกิจ จำกัด (สำนักพิมพ์สารคดี)

หนังสือสารคดี ด้านประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม ได้รับรางวัลชมเชยรวม 3 เรื่อง คือ (1) **ราชินิกุล บุนนาค** ประพันธ์โดย นายภัทรพล เปี้ยวนิ่ม และ นายปิติรัชต์ จูช่วย จัดพิมพ์โดย บริษัท สำนักพิมพ์ สยาม เรเนซองส์ จำกัด (2) **พระนั่งเกล้าฯ ไม่โปรดการละคร แต่เป็นยุคทองของวรรณคดี** ประพันธ์โดย ธนโชติ เกียรติณภัทร จัดพิมพ์โดย บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) และ (3) **สยามไซไฟ** ประพันธ์โดย ภัทรนิษฐ์ สุรรังสรรค์ จัดพิมพ์โดย บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน)

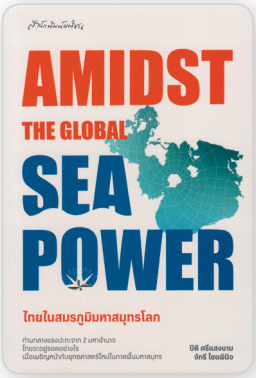

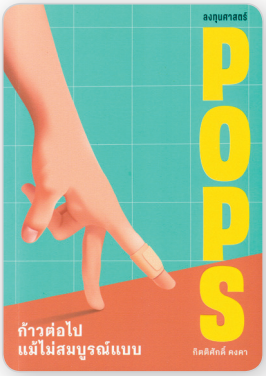

หนังสือสารคดี ด้านการท่องเที่ยว อาหาร ชีวประวัติ และอื่นๆ ได้รับรางวัลชมเชยรวม 3 เรื่อง คือ (1) **ความทุกข์ครั้งสุดท้าย** ประพันธ์โดย นิ้วกลม จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ KOOB ในเครือบริษัท คู้บุ๊ก จำกัด (2) **Amidst the Global Sea Power ไทยในสมรภูมิมหาสมุทรโลก** ประพันธ์โดย ปิติ ศรีแสงนาม และ จักรี ไชยพินิจ จัดพิมพ์โดย บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) และ (3) **POPS ก้าวต่อไปแม้ไม่สมบูรณ์แบบ** ประพันธ์โดย กิตติศักดิ์ คงคา **จัดพิมพ์โดย** สำนักพิมพ์ ลงทุนศาสตร์

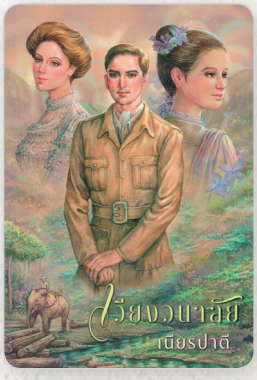

หนังสือนวนิยาย ได้รับรางวัลชมเชยรวม 3 เรื่อง คือ (1) **ชายได้โชคอย่างลึกลับ เพราะเป็นแฟนคลับนิยายผี** ประพันธ์โดย วันชนะ จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ กรู๊ฟ พับลิชชิ่ง ในเครือบริษัท กรู๊ฟ พับลิชชิ่ง จำกัด (2) **เวียงวนาลัย** ประพันธ์โดย เนียรปาตี จัดพิมพ์โดย บริษัท สำนักพิมพ์ แสงดาว จำกัด และ (3) **LIVE หลอน ศาลาซ่อนผี** ประพันธ์โดย นทธี ศศิวิมล จัดพิมพ์โดย prism ในเครือบริษัทอมรินทร์ คอร์เปอเรชั่นส์ จำกัด (มหาชน)

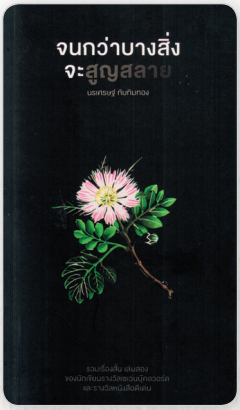
หนังสือกวีนิพนธ์ ได้รับรางวัลชมเชยรวม 3 เรื่อง คือ (1) **ช่วงยามที่ดอกไม้บาน** ประพันธ์โดย วรภ วรภา จัดพิมพ์โดย เสียงพิณ เตมียสถิต (2) **โลกที่เราท่านอ่านก่อนโต THE WORLD WE READ BEFORE GROWING UP** ประพันธ์โดย รังสิมันต์ จุลหริก จัดพิมพ์โดย เสียงพิณ เตมียสถิต และ (3) **อุดมอคติ** ประพันธ์โดย ขวัญข้าว ขวัญเรียมเอย จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ไม้ยมก

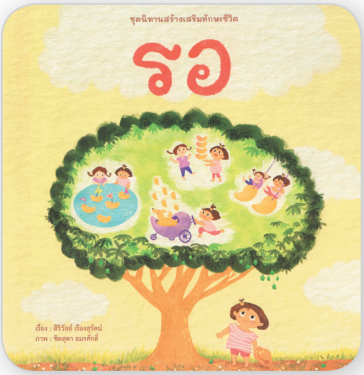
หนังสือรวมเรื่องสั้น ได้รับรางวัลชมเชยรวม 2 เรื่อง คือ (1) **จนกว่าบางสิ่งจะสูญสลาย** ประพันธ์และจัดพิมพ์โดย นรเศรษฐ์ ทับทิมทอง และ (2) **ราวน์ ROUND** ประพันธ์โดย หมอเชิงดอย จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์เรนทรี 1.5 องศา ในเครือบริษัทลูกอุ่น จำกัด

หนังสือสำหรับเด็กเล็ก อายุ 3 - 6 ปี ได้รับรางวัลชมเชยรวม 2 เรื่อง คือ (1) **โบโบกับเรื่องเล่าของป่า** ประพันธ์โดย กฤษณะ กาญจนาภา และ วชิราวรรณ ทับเสือ จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์สานอักษร ในเครือ บริษัท สานอักษร จำกัด และ (2) **รอ** ประพันธ์โดย สิริวัลย์ เรืองสุรัตน์ จัดพิมพ์โดย มูลนิธิสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

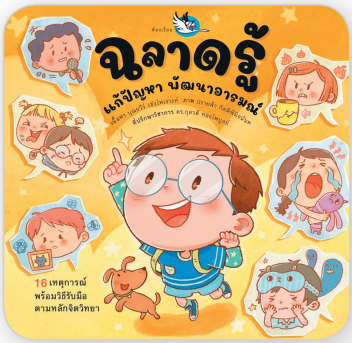

หนังสือสำหรับเด็ก อายุ 7 - 12 ปี ประเภทบันเทิงคดี ได้รับรางวัลชมเชย จำนวน 1 เรื่อง คือ **บ้านตอไม้กับเจ้าแมวน้อย** ประพันธ์โดย กฤษณะ กาญจนาภา และ วชิราวรรณ ทับเสือ จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์สานอักษร ในเครือ บริษัท สานอักษร จำกัด

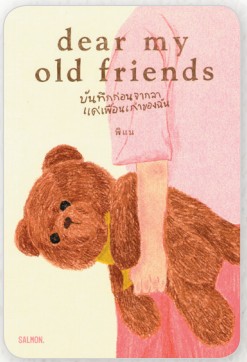
หนังสือสำหรับเด็ก อายุ 7 - 12 ปี ประเภทสารคดี ได้รับรางวัลชมเชยรวม 3 เรื่อง คือ (1) **ฉลาดรู้ แก้ปัญหา พัฒนาอารมณ์** ประพันธ์โดย บุณยวีร์ เซ่งไพเราะห์ จัดพิมพ์โดย บริษัท สำนักพิมพ์ห้องเรียน จำกัด (2) **เติบโตงดงาม ตามกาลเวลา** ประพันธ์โดย พี่หมี แห่งป่าใหญ่ จัดพิมพ์โดย โครงการ นิทานวิทยาศาสตร์น่ารู้ ปี 2 กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ และ (3) **เพื่อนรักแมว 2 เมือง** ประพันธ์โดย แมวอมยิ้ม จัดพิมพ์โดย โครงการ นิทานวิทยาศาสตร์น่ารู้ ปี 2 กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

หนังสือสำหรับวัยรุ่น อายุ 13 - 18 ปี ประเภทบันเทิงคดี ได้รับรางวัลชมเชยรวม 3 เรื่อง คือ (1) **Dear My Old Friends บันทึกก่อนจากลา แด่เพื่อนเก่าของฉัน** ประพันธ์โดย พิแน จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์แซลมอน ในเครือบริษัท บันลือ พับลิเคชั่นส์ จำกัด (2) **Lost Inner Child : เสียงเรียกจากวัยเยาว์** ประพันธ์โดย ปกรณ์ แก้วดี (Atompakon) จัดพิมพ์โดย บริษัท บันลือ พับลิเคชั่นส์ จำกัด และ (3) **The Untold Feelings ถึง...ทุกความรู้สึกที่ไม่เคยถูกส่งไป** ประพันธ์โดย คิดมาก จัดพิมพ์โดย Spring ในเครือบริษัทอมรินทร์ คอร์เปอเรชั่นส์ จำกัด (มหาชน)

หนังสือสำหรับวัยรุ่น อายุ 13 - 18 ปี ประเภทสารคดี ได้รับรางวัลชมเชยรวม 3 เรื่อง คือ (1) **ความสุข ที่เราเลือกมอง** ประพันธ์โดย อรุณรัศมี สาที จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ไรเตอร์โซล (2) **ส้มจี๊ด ลูกครูพละ** ประพันธ์โดย วิภาวรรณ ศรีสุเพชรกุล จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ไรเตอร์โซล และ (3) **สัญญาใจ...บั้งไฟพญานาค** ประพันธ์โดย สาธิต พิกุลทอง จัดพิมพ์โดย นายสัตวแพทย์สาทิศ คุ้มประเสริฐ

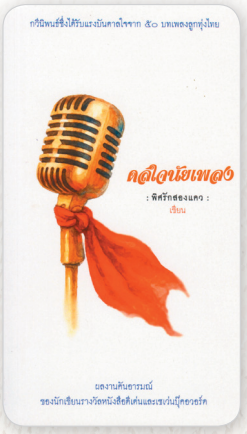

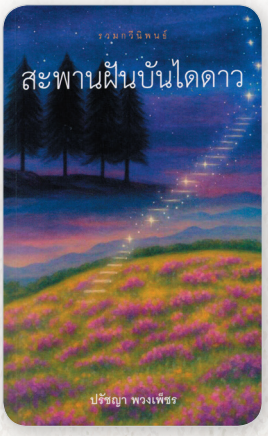

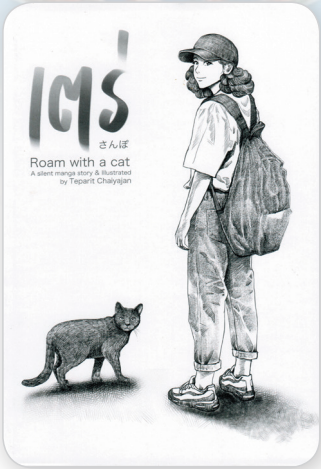

หนังสือสำหรับวัยรุ่น อายุ 13 - 18 ปี ประเภทร้อยกรอง ได้รับรางวัลชมเชยรวม 3 เรื่อง คือ (1) **กวีหนุ่ม (Young Poet)** ประพันธ์โดย รังสิมันต์ จุลหริก จัดพิมพ์โดย จารึก จุลหริก (2) **ดลใจนัยเพลง** ประพันธ์โดย พิศรักสองแคว จัดพิมพ์โดย นรเศรษฐ์ ทับทิมทอง และ (3) **สะพานฝันบันไดดาว** ประพันธ์โดย ปรัชญา พวงเพ็ชร จัดพิมพ์โดย Artbook

หนังสือการ์ตูน และ หรือนิยายภาพทั่วไป อายุ 13 ปีขึ้นไป ได้รับรางวัลชมเชย จำนวน 1 เรื่อง คือ **เตร่** ประพันธ์และจัดพิมพ์โดย เทพฤทธิ์ ไชยจันทร์

หนังสือการ์ตูนปกิณกะเชิงสร้างสรรค์ ได้รับรางวัลชมเชยรวม 3 เรื่อง คือ (1) **ศึกมหาภารตะ เล่ม 1 – 4** จัดพิมพ์โดย บริษัท บันลือ พับลิเคชั่นส์ จำกัด (2) **สารานุแก๊กการ์ตูนความรู้ เล่ม 1 : ผีไทย** ประพันธ์โดย ทีม Character House studio จัดพิมพ์โดย บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด และ (3) **สารานุแก๊กการ์ตูนความรู้ เล่ม 4 : ผีอาเซียน** ประพันธ์โดย ทีม Character House studio จัดพิมพ์โดย บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด

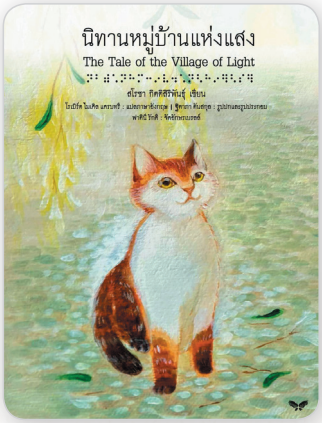
หนังสือสวยงาม ประเภทสวยงามสำหรับเด็ก อายุ 3 – 12 ปี ได้รับรางวัลชมเชย รวม 3 เรื่อง คือ (1) **จะไปกับฉันไหม** ประพันธ์หรือจัดทำคำบรรยายประกอบภาพโดย สุดใจ พรหมเกิด จัดทำภาพประกอบโดย สละ นาคบำรุง จัดพิมพ์โดย มูลนิธิสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน (2) **ลูกปลาเดินเล่น** ประพันธ์หรือจัดทำคำบรรยายประกอบภาพโดย ปูจ๋า และ พี่หมี แห่งทะเลใหญ่ จัดทำภาพประกอบโดย ปูจ๋า จัดพิมพ์โดย โครงการ นิทานวิทยาศาสตร์น่ารู้ ปี 2 กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ และ (3) **อาหารหลากสีของพี่หมีใจดี** ประพันธ์หรือจัดทำคำบรรยายประกอบภาพโดย เกื้อกมล นิยม จัดทำภาพประกอบโดย พัดชา ดิษยนันท์ จัดพิมพ์โดย บริษัท สานอักษร จำกัด

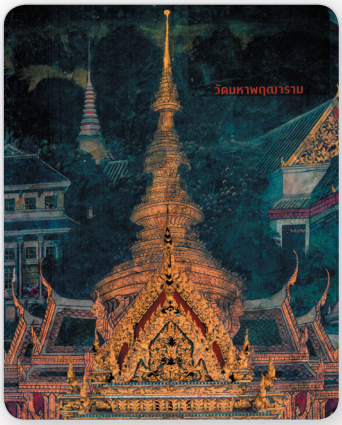

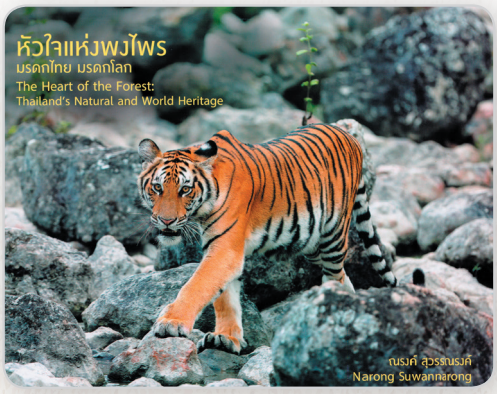

หนังสือสวยงาม ประเภทสวยงามทั่วไป อายุ 13 ปีขึ้นไป ได้รับรางวัลชมเชยรวม 3 เรื่อง คือ (1) **นิทานหมู่บ้านแห่งแสง The Tale of the Village of Light** ประพันธ์หรือจัดทำคำบรรยายประกอบภาพโดย สโรชา กิตติสิริพันธุ์ จัดทำภาพประกอบโดย ฐิตาภา ตันสกุล จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ผีเสื้อปีกบาง (2) **วัดมหาพฤฒาราม** ประพันธ์หรือจัดทำคำบรรยายประกอบภาพโดย รองศาสตราจารย์ พงศกร ยิ้มสวัสดิ์ และ วีรยา บัวประดิษฐ จัดทำภาพประกอบโดย รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ฉันทวิลาสวงศ์ และคณะ จัดพิมพ์โดย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ (3) **หัวใจแห่งพงไพร : มรดกไทย มรดกโลก** ประพันธ์หรือจัดทำคำบรรยายประกอบภาพและจัดทำภาพประกอบโดย ณรงค์ สุวรรณรงค์ จัดพิมพ์โดย มูลนิธิส่งเสริมโอลิมปิกวิชาการและพัฒนามาตรฐานวิทยาศาสตร์ศึกษา ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ (สอวน.)

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2569). *หนังสือดีเด่นประจำปี พ.ศ. 2569*. กรุงเทพฯ. (เอกสารอัดสำเนา).

The Lost Human
ชายแดนใต้
สุดยอดศาสนสถานแดนมังกร
พุทธเต๋าขงจื่อ
เมื่อดอกไม้ไหว
ดวงตะวัน
คลื่นมหานคร
รวมกวีนิพนธ์
เพลา ก้านแก้ว
พลังยักษ์ในใจ
จอมพลอวกาศสามัญบัวโรยจิตสำเร็จ
นักในสวนบ้านฉัน
กัปตันโกโก้
ธ ผู้เป็นที่รักทรงจากลา
ห้องฟักอันอบอุ่นของ
ซิเอลแมวมืน
cat's eye view
เอกกุเครื่องถ้วยจีนอย่างสยาม

วารสาร
วิชาการ

วารสารจัดทำขึ้น

เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการ
เกี่ยวกับหลักสูตร สื่อ การจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา
รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์
ต่อการปฏิบัติงานด้านการศึกษาของครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา

ข้อความใด ๆ

ที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการฉบับนี้ เป็นความคิดเห็นเฉพาะของผู้เขียน
ซึ่งอาจไม่ตรงกับความคิดเห็นของคณะที่ปรึกษา
และคณะบรรณาธิการวารสารวิชาการ

ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

ร่วมส่งบทความวิชาการด้านการศึกษา มาลงเผยแพร่ในวารสารวิชาการ
ความยาวระหว่าง 5-7 หน้ากระดาษ A4 ขนาดตัวอักษร 16 พอยต์
พร้อมภาพประกอบ

ส่งมาได้ที่

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ
สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
อาคาร สพฐ. 3 ชั้น 3 กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก
เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
หรืออีเมล obec.journal@gmail.com

ไม่รับ

บทคัดย่อวิทยานิพนธ์หรือบทคัดย่องานวิจัย
เอกสารอ้างอิงเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้อง
กับบทความเท่านั้น

วารสาร
วิชาการ

ACADEMIC JOURNAL

ปีที่ 29 ฉบับที่ 1
มกราคม - มิถุนายน 2569

ISSN : 1513-0096